

II.

ANUARUL

Academiei teologice „Andreiane“ ortodoxe române

în Sibiu

pe anul școlar 1925/1926

Biblioteca Mitropolitană Sibiu
publicat de

Dr. EUSEBIU R. ROȘCA;
rector.

Cuprinsul: 1. Percepția misterului, de prof. *Dr. Gr. Cristescu.*
2. Religia în Germania de azi, de prof. *Dr. N. Terchila.*
3. Date școlare și din cronica institutului.

SIBIU.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

1926.

Percepția misterului.

— Studiu de psihologie religioasă și misionară. —

1. Introducere.

Cu meniri auguste spre zări de lumină și curățe deplină, sufletul omenesc își crează deapururi prin propriile lui puteri și visări atmosfera în care s-prielnice desăvârșirile lui integrale și destoiniciile lui fără întrepreri și fără scăderi.

Din experiențe trecute, din dureri și înfrângeri, el își călește nădejdi de mai bine și-și pregătește în taină izbânda de mâne.

Sfânta și eterna lui nemulțumire, toarsă din dorul perfecțiunii, îl mână mereu pe drumuri, care deși purced din răscrucile pământului și dezolărilor lui, urcă nevăzute de ochiul trupesc către cer și către bucuriile lui care nu pier.

Mugurii ascunși cu fereală în suflet ai dumnezeirii, tânjesc după soare. Li bate bruma și-i amortește, îi sfinchiue crivățul și-i sgribulește dar nu moare viața din ei și speranța primăverii nu se usucă nici când.

Nebiruită este pornirea vieții. De-i pui hotar împotriva îl frânge. De-i așezi obroc peste valu-i îl sparge și iese să se rumenească la fragedul dimineților senine. Căci sufletul în veci nu se lasă smerit în obezile nechibzuitelor dorinți și ale sâlniciilor lor pierzătoare, — ca unul ce știe că-i vlăstar de cinste și numai altoiul dumnezeirii e chemat să-l prefacă prin desăvârșiri treptate, adânci și pline de spornicie vitală.

A încercat cineva să conceapă să adâncească și să fixeze biografia sufletului omenesc cu toate tragediile lui?... Inseși episoadele cu caracter aparent comic sunt profund tragice în esența lor.

E așa de greu!... Chiar imposibil! Ar fi vorba de însași esența sufletului. Cine ar cuteza să mărturisească cinstit în conștiința lui că o cunoaște?...

Literatura în romanele și tragediile ei, în poemele și anecdotele ei interpretează fragmente și momente, — prin definiție unilaterale — din sbuciumul infinit și etern al sufletului omenesc. Pictura și sculptura îl idealizează prin instantaneele impresionismului ei dar nu-i poate epuiza gama fără sfârșit a palpațiilor lui misterioase.

Muzica pare a descifra mai mult și mai adânc din enigmele și ermetismul lui specific. Dar sufletul în ființa lui rămâne un mister sigilat pentru mulți; un mister rupt din misterul suprem al dumnezeirii pe drumul reînțegrării definitive în lumea din care s'a zămislit primordial.

Sufletul! Mister care are o patrie pe care a părăsit-o, poate în căutarea unor adaptări nouă într'o lume nouă?...

Sufletul! Scânteie țâșnită spontan din scăpărările iubirii divine, tu ai predestinări providențiale în lumea aceasta a încorporărilor fatale și mecanice. Tu ai misiunea să dai sens și ideal cosmosului, finalitatea lucrurilor din el și conștiință divină umanității!...

Fără tine nu poate exista nimic. N'ar avea nici o rațiune nici un fenomen și nici o esență din cele care alcătuiesc miezul vieții.

Ești liber și totuși atârni în chip indisolubil de ceea ce te-a zidit și ți-a promulgat existența. Tu ai drepturi și datorii. Ai datoria sacră a jertfirii și dreptul meritului și bucuriilor care decurg din ea. Origina ta e misterul; lucrarea ta în lumea contingentelor e misterul; idealul existenței tale este misterul!

Tu fiind esența vieții, toată viața nu este decât întruparea în forme multiple a misterului original.

Scepticii și nihiliștii materialismului îți neagă existența și afirmă cu entuziasm, ce? «Certitudinea existenței neantului»!...

Contradicția e crasă și ridiculă!

Tu ești și în cei cari te tăgăduesc! Și adeseori ei îți simt prezența.

O lume întreagă culturalizată mediocru și unilateral porni ofensivă împotriva ta. Tu așteptai și biruiși. Biruiși realismul aristotelic, biruiși raționalismul renașterii și al enciclopedismului și biruiși mai acum în urmă industrialismul contemporan care cercând să te sufocă cu produsele laboratoarelor lui, se dovedi stupid și trufaș în inițiativele și metodele lui. Căci ce fu războiul de ieri dacă nu titanismul materiei, înfrântă îndată de propria ei anarhie împotriva spiritului!...

Iar azi alături de uzinele civilizației materiale sporesc altarele închinatelor misterului sufletesc și idealurilor lui creatoare. Omenirea e sătulă de evidența atomului și de certitudinea economică. O asfixiază vizibilul și fenomenalul. E stăpânită până la tortură de *setea metafizică*, de ceiace trece dincolo de zidul impermeabil al morții, al științei experimentale și al mediocrității finalităților telurice. Caută certitudine absolută, plenitudine spirituală, și viață mistică. Disciplina ascetică n'o mai intimidează și n'o mai revoltă. Nostalgia infinitului și eternității își caută o potolire, foarte relativă și problematică desigur, în deosebite direcțiuni moderne: metapsihism, teosofie, neobudism, tagorism etc. Chiar dadaismul, constructivismul, suprarealismul în artă sunt manifestări oarecum deviate ale acestei tendințe interioare de ceva care n'a mai fost, de ceva inedit, bizar, cu un cuvânt misterios firește în măsura în care în orice lucru «senzational» e un element de misterios.

Mai mult, frenezia senzualismului contemporan exacerbată până la demență caracterizată, să ne fie îngăduit a o socoti până la un punct oarecare manifestarea aceleiași dorinți de «desăvârșit» de «epuizare» și «de total». Dictatura vițiului dă umanității secolului nostru senzația unui fel de «perfectiune». Vrea mai mult decât are. Exagerează și hipertrofiază instinctul până la anihilare.

Iată ce spune profesorul *Niebergall* din Marburg într'un mic și sugestiv studiu «*Moderne Evangelisation*» în legătură cu această sete după «o lume de dincolo»

(«*die Entdeckung des Jenseits*»): «Noi suntem legați prin activitatea noastră de lumea externă. Isbânda, deosebitele considerații, opinia publică, utilitatea — *acestea* ne determină. Dar acestea sunt mobile condiționate: dacă da, atunci da; dacă nu, atunci nu.

Ființa noastră are nevoie însă de un reazim cu totul deosebit: de reazimul unei lumi spirituale, suprasenzibile, necondiționate: chiar când nu, totuși da.

A trăi *sub specie a eterni* înseamnă a aparține unei lumi care ne leagă și ne obligă prin ceiace are ea mai interior — de pildă: să te jertfești fără perspectiva meritului — pentru că lumea pentru care faci această jertfă este vecinică și supranaturală. Unii simt nevoia aceasta de perfecțiune în chip cu totul deosebit. Plictiselii de a vâna un milion după altul, de a trece dela o carte sau dela o preocupare la alta, ei preferă ceva *definitiv* și *nerelativ*. Dar ce? Mai multă «lume de dincolo», mai mult mister în viața de aici».

Dumnezeescul din ei tânjește de altă lume în care acest «dumnezeesc» să nu mai fie concurat de «animalul» ascuns în ființa lor omenească.

Intr'adevăr căutarea «perfecțiunii» în excesele senzualismului multiplu e un formidabil paradox sufletesc. Dar sufletul contemporan își asimilează ușor paradoxul. Ii e atât de familiar! Ii produce chiar oarecare voluptate pe care e înclinat s'o creadă uneori foarte aristocratică.

Această deviere și falsificare a interesului spiritual e o dovadă cu greu de combătut a dezorientării în care se află lumea creștină, incapabilă pare de a-și impune directivele ei spirituale lumii de azi, care totuși simte și ea nevoia unei vieți la temeiul căreia să stea misterul spiritualismului evanghelic și al cultului creștin.

De aceia ne-am gândit că este necesar să tragem liniile generale ale unui studiu asupra *percepției misterului* și a mijloacelor potrivite pentru a înlesni percepția misterului, convinși fiind că în capacitatea de a percepe misterul a omenirii de azi rezidă și toate posibilitățile ei de perfecțiune spirituală, de spiritualizare progresivă.

Și pentru că nimic nu ne înlesnește mai mult percepția misterului ca sfânta revelație a creștinismului, vom vorbi de mister în creștinism adică *în doctrina și în cultul lui*, cercând să demonstrăm că sfintele mistere creștine cresc capacitatea spirituală a ființii omenești apropiind-o progresiv și sigur de idealul ei «*de a fi desăvârșită precum și Tatăl cel din ceruri desăvârșit este*».

2. Ce este misterul?

Rudolf Otto în cunoscuta sa lucrare «*Das Heilige*» — *Über das irrationale in der Idee des göttlichen und sein Verhältnis zum rationalen* — (zwölfte Auflage, Verlag Friedrich Andreas Perthes, A. Cr. Gotha Stuttgart 1924) vede în mister un element subiectiv, sentimentul creaturii «*das kreaturgefühl*» și un element obiectiv ce iace nu este «*creatură*», ce iace este «*inefabil*» «*ascuns*». El definește misterul ca «*mirum*» sau «*mirabile*», adică ceva care pune în uimire, neînțeles, ceva cu totul altceva «*ganz andere*» ceva care iese din comun și familiar și citează din Confesiunile Fericitului Augustin 11, 9, 1 admirabilul pasagiu care prinde aproape toate caracteristicile misterului:

«*Quid est illud, quod interlucet et percutit cor meum sine laesione! Et inhorresco, et inardesco. Inhorresco, in quantum dissimilis ei sum. Inardesco, in quantum similis ei sum*».

«Ce poate fi acel ceva care luminează în lăuntrul meu și-mi străpunge inima fără să mă rănească totuși! Și mă cuprinde teama și încep să mă înflăcărez. Mă tem la gândul că sunt atât de deosebit de el și prind să mă înflăcărez la gândul că-i sunt totuși atât de asemenea.

Misterul este «ceiace ochiul n'a văzut, la urechea omului n'a ajuns și în inima lui nu a pătruns» spune Sf. Apostol Pavel — adică ceva inaccesibil simțurilor și rațiunii, ceva care te face să te cutremuri, să-ți simți nulitatea și atârănarea, dar și maiestatea, puterea și sublimul unei puteri din afară de care nu poți scăpa pentru că

e enormă; — sau o infinită și augustă tăcere care te copleșește, în care te simți fericit, dar te înspăimântă și îți dă nedumeriri sau sentimentul unei relațiuni între tine creatură disparentă și o ființă superioară care te-a creat și te domină.

Dar percepțiunea acestei relații depinde de tine însuși — are un caracter individual și deci variabil; însăși existența unei ființe invizibile care supraordonează creatura e un mister, misterul primordial al oricărei religii.

Rațiunea se găsește deci complet dezarmată în fața invizibilului pentru că ea nu-l poate demonstra logic.

Să fie oare misterul «ceiace crezi pentru că e absurd»? Nu de sigur! Existența lui Dumnezeu este un mister fără să fie absurdă.

Sacrificiul poate părea uneori absurd, cu toate acestea el satisface o profundă și nobilă aspirație a sufletului omenesc.

Misterul are realitate în sufletul omenesc. El nu se poate comunica, e inexprimabil. O altă caracteristică a misterului este *universalitatea* Lui. Credința în mistere, adică în existența acelor efluvii de atotputernicie care umplu lumea și care determină cursul vieții lucrurilor și ființelor, se constată la toate popoarele.

Orientul însă pare a fi fost locul genezii, dezvoltării și multiplicării lor. Credința în mister e o credință religioasă și ea s'a întrupat în acțiuni magice și în acțiuni de ofrande, de împăciuire și de ispășire, adică în sacrificii. Misterele au un caracter simbolic. Simbolismul corectează brutalitatea senzuală a misterelelor degenerare în materialism și sexualism aproape la toate popoarele orientale — și le spiritualizează.

Misterul este esența lucrurilor de care nu te poți apropia decât prin contemplație și extaz — adică prin proiectarea în afară asupra fenomenelor a interiorului conștiinței și prin punerea în contact a ceiace este esențial în ființa ta, adică a spiritului tău, cu esența lucrurilor, deoarece numai esențele percep esența.

Starea sufletească a celui ce se apropie de esența

lucrurilor adică, de misterul lor este o stare de uimire care după *Carlyle* e temelia adorării. — Atitudinea omului în fața misterului este o atitudine religioasă. Realitatea este o «emblemă» a invizibilului. Omul însuși este un mare mister «marele mister nepătruns al lui Dumnezeu». (*Carlyle*).

În fața misterului lumii, al spațiului și al timpului «cea mai bună atitudine pentru noi este *temerea, închinarea cucernică și umilința de suflet*; adorare, dacă nu în cuvinte, atunci în tăcere» căci «noi suntem — nu știm ce — scânteii de lumină plutind în eterul divinității. Știm numai că prin Mister la Mister, dela Dumnezeu spre Dumnezeu!» (*Carlyle*).

Ce este Misterul? «Moartea fu cel dintâi mister, ea puse pe om pe drumul altor mistere. Ea îi ridică gândirea dela văzut la nevăzut, dela trecător la vecinic, dela omenesc la dumnezeesc», ne spune *Fustel de Coulanges* (La Cité Antique).

Sfântul Apostol Pavel în întâia Sa epistolă către Corinteni cap. 13 verset 12 ne spune: «Că vedem acum ca prin oglindă în ghicitură; iar atunci față către față; acum cunosc din parte; iar atunci voi cunoaște precum și cunoscut sunt», scoțând în evidență caracterul fragmentar al cunoștinței noastre actuale. Ființa lui Dumnezeu e percepută indirect, prin creație și prin lucrarea providențială — de aceea ea pare atât de enigmatică minții omenești. — Rațiunea e incapabilă de intuiția divinității.

Numai conștiința fecundată spiritual de credință «vede față către față» adică clar și integral. Ce este misterul? E o realitate dincolo de realitate pe care omul n'o poate sesiza decât prin misterul credinței.

Nu poți percepe misterul decât prin mister adică printr'o comuniune intimă cu invizibilul. Să nu mai trăiești tu ci misterul să trăiască în tine, după cum în Sf. Apostol Pavel nu mai trăia el ci *Hristos*.

Aceasta nu e o stare patologică, o anomalie, cum ar fi unii dispuși să creadă ci o stare perfect normală. «Fără simțul misterului. un om nu e nici complet nici

absolut normal» a spus *Eugène de Faye*. Misticismul, în expresia lui cea mai înaltă și mai pură, continuă același, «este încoronarea sufletului omenesc».

Percepțiunea misterului variază însă după personalitatea umană. Libertatea personalității e chiar o condiție a misticismului.

Consecința? O infinitudine de stări, de capacități mistice.

Ce este misterul? Un ecou al nevăzutului într'un suflet înzestrat cu rezonanță pentru misterul nevăzutului. Sentimentul pe care-l trezește în ființa omului acest *ecou din lumea esențelor* e un sentiment de *eliberarea launtrică*, de *energie spirituală eroică și virgină*, de *înălțare*, de *reintegrare spirituală*.

Problema misterului este în primul rând o problemă de sensibilitate spirituală. Orbul nu poate vedea lumina soarelui decât dacă pe drumurile orbecăirilor lui are harul de a întâlni pe Mântuitorul. Religia, adică cea mai sublimă și mai caracteristică manifestare a vieții spirituale a umanității se întemeiază pe mistere. Sunt mistere ale cugetării și mistere ale vieții reale, practice. Existența lui Dumnezeu și atributul eternității spiritualității, omniprezenței și omniștiinții sunt mistere. Persoana Mântuitorului și lucrarea Sf. Duh sunt mistere. Vieța viitoare și eternă e un mister.

Vieța care palpită tumultuosă în jurul meu e de asemeni prididită de mistere — de mistere insondabile. «Mergând mereu, noi vom găsi deapururi misterul în fața noastră, asemeni acelu stâlp de umbră și de lumină care călăuzia prin pustie poporul desrobit al lui Israel. Supranaturalul este insezisabil; explicarea supranaturalului prin natural este copilărească; misterul pietății rămâne intact; nimeni nu-i va putea sonda adâncimea» spune *C. Secrétan*.

Pasteur în discursul său de recepție la Academie spune:

«Nu e oare omul menit să se întrebe de-apururi: ce e dincolo de această lume? Ce e dincolo? Spiritul omenesc, mânat de o putere nebiruită, nu vâ înceta să

se întrebe: ce e dincolo? Vrea el să se oprească în timp sau în spațiu? Punctul în care se oprește fiind o mărime finită, puțin mai mare decât toate cele ce-au precedat-o, iată cum începe să privească, revine și întrebarea implacabilă fără să poată reduce la tăcere strigătul curiozității. Zadarnic va răspunde: dincolo sunt spații și măreții fără margini. Nimeni nu-l înțelege. Oricine proclamă existența infinitului și nimeni n-o poate evita, îngrămădește în această afirmație mai mult supranatural cât nu există în toate minunile tuturor religiunilor; căci noțiunea infinitului are acest dublu caracter de a se impune și de a fi neînțeleasă. Când ea pune stăpânire pe rațiune, aceasta trebuie să se prostearnă. În această clipă de sfâșietoare îngrijorări trebuie să cerem grație pentru biata noastră rațiune: toate rezorturile vieții intelectuale amenință să se slăbească; suntem aproape de a fi cuprinși de sublima nebunie a lui Pascal. Această noțiune pozitivă și primordială, pozitivismul o înlătură în chip gratuit, împreună cu toate urmările ei în viața societăților.

Noțiunea infinitului în lume, e exprimată inevitabil pretutindeni în lume. Prin ea supranaturalul e în adâncul tuturor inimilor.

Ideea de Dumnezeu e o formă a ideii de infinit. Câtă vreme misterul infinitului va apăsa asupra cugețării omenеști vor fi înălțate temple pentru cultul infinitului. Și pe lespede a acestor temple veți vedea oameni ingenușiați, cu față la pământ, adânciți în meditația infinitului.

Suntem invaluiți de mistere! Mister, misterioasă putere a dedesuptului lucrurilor!...

Misterul face parte integrantă din viața lumii el este substanța vieții care este și care va să fie, el este miezul tuturor lucrurilor.

«Lumea lăuntrică a omului caută lumea lăuntrică a mediului înconjurător» (Kurt Heynicke).

Viața nu creiază în adâncime și nu se superiorizează decât prin această corespondență a misterului ei cu misterul lumii în care se desfășură.

Ce este misterul? Ceiace credem că există dincolo de ceea ce putem prinde cu simțurile noastre, ceea ce constituie esența vieții și a lucrurilor, infinitul și vecinicia lor, sensul și valoarea lor, frumusețea și forța lor interioară.

Vieața e mister, credința e mister, moartea e mister. Natura e mister, providența e mister, revelația e mister, nașterea, propoveduirea, jertfa, învierea și înălțarea la cer a Mântuitorului sunt mister, pogorârea Sf. Duh și predicarea creștinismului e mister!

Cine nu crede în existența misterului nu-i simte prezența și puterea.

Revelația sfântă a Vechiului și Noului Testament ne apropie de intuiția și certitudinea misterului iar Sf. Taine ale Bisericii creștine ortodoxe operează profunda fuziune spirituală a ființii omenești cu misterul suprem și inefabil al dumnezeirii însași.

Prin *revelația divină, prin sfintele taine, prin contemplație, prin introspecțiune și prin rugăciune* ni se deschid cu chei nevăzute și neținute de mâni omenești porțile auguste ale *Misterului suprem* din care toate își iau ființa și destinația în întreaga lume creată.

Percepția misterului este rezultatul experienței misterului.

Iar cea mai clasică și mai pură experiență a misterului este experiența creștină. Prin urmare, percepția integrală a misterului este rezultatul experienței creștine în îndoitul ei aspect de experiență doctrinară și sacramentală.

3. Experiența misterului în creștinism.

Sfinții ucenici și apostoli și marea legiune a orbilor, îndrăciților, schiopilor și slăbănogilor lui Israel au făcut experiența minunilor Mântuitorului. Au văzut bolnavi tămăduiți și morți înviați. Au auzit profeții și au privit pe Mântuitorul după slăvita sa înviere. Au simțit curgând în ei mângăierea, puterea și văpaia Sf. Duh și ei înșiși au săvârșit vindecări din boale și învieri din moarte prin puterea ce li se dase.

Toată această lume trăia zi de zi în entuziasmul misterului creștin participând în chip efectiv la profunda prefacere spirituală operată de Sf. Taine în ființa omenască.

«Creștinismul primitiv», spune *Prof. Robert Will*, «era un curent de credință vie, o întraripare de speranță».

Lumea trăia pe Iisus Hristos și experimenta «puterea morții și învierii Lui». Alimentul haric al Sf. Euharistiei înviora avântul misionar și susținea aprinsă și activă virtutea carității. Se născuse în lume o viață nouă, ideală, optimistă și fraternă. Opera spiritualizării prin Sf. Evanghelie și Sf. Mistere cuceria orientul și occidentul prin misionari și martiri, prin devoți și dascăli, prin profeți și transfigurați.

Penitența și convertirea erau fenomene curente și spontane. Mucenicia era o favoare. Mila era mireazma smereniei și dezinteresării de sine.

Un val uriaș de iubire curată și universală se revărsase asupra omenirii din jurul Mediteranii care văzuse atâtea civilizații în apogeu și în decadentă, atâtea mitologii creând artă și zămislind păcate strigătoare la cer, atâtea cuceritori și cugetători, atâtea triumfuri și expieri teribile.

Priviți-l pe sfântul Arhidiacon Ștefan proclamând eroic adevărul creștin în fața asasinilor ereditari uluiți de minune, priviți-l pe Pavel străbătând marea învolburată, dela un capăt la altul, predicând «pe Iisus cel înviat», și veți simți că acesta nu era un simplu zel de discipul angajat teoretic față de învățătorul său ci manifestarea unei certitudini dumnezeiești și mântuitoare, rodul bogat al unei profunde experiențe personale, expresia unor obligațiuni și răspunderi de conștiință, rezultatul *experienței misterului creștin*.

«Știu pe un om întru Hristos mai înainte cu 14 ani; că s'a răpit unul ca acesta până la al 3-lea cer. Și știu pe acest om. Că s'a răpit în raiu și a auzit cuvinte nespuse, care nu este slobod omului a le grăi. Pentru unul ca acesta mă voiu lăuda; iar pentru mine

nu mă voiu lăuda, fără numai întru neputințele mele.» (II. Cor. 12, 2—5).

În biografia spirituală a Sf. Apostol Pavel misterul ocupă un loc proeminent. Misterul îl smerește până la lauda neputințelor și-l înalță până la viziunea extatică a raiului și a Dumnezeirii.

Pe drumul Damascului «Dumnezeu i-a descoperit pe Fiul Său în sine» (Gal. I. 16) «A petrece cu Domnul», pentru el înseamnă «a fi depărtat de trup» (II Cor. V, 9).

Dar cel mai clasic text în care își fixează slăvitul misionar al neamurilor experiența misterului creștin se găsește în Galat. II, 20: «Cu Hristos împreună m'am răstignit; iar viez, nu de acum eu, ci viează întru mine Hristos; iar de viez acum în trup prin credința Fiului lui Dumnezeu viez, carele m'a iubit și s'a dat pre sine pentru mine»... «Că oricâți în Hristos v'ați botezat, în Hristos v'ați îmbrăcat» (Gal. III. 27).

«Au nu vă cunoașteți: pre voi că Iisus Hristos este întru voi?» (II Cor. XIII, 5).

«Hristos locuiește în inimile credincioșilor» (Efes. III, 17). Din aceasta inhabitatie rezultă un sentiment de încredere absolută, de bărbăție și avânt: «De este Dumnezeu pentru noi, cine este împotriva noastră!» (Romani VIII, 31) «Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Hristos?» (Rom. VIII, 35).

Tot entuziasmul trudelor misionare din această iubire se hrănește și crește: «Că dragostea lui Hristos ne ține pe noi» (II Cor. V, 14). Ori cât de profundă și de fatală este slăbiciunea omenească «destul este darul lui Hristos; că puterea Lui întru neputință se săvârșește» (II Cor. XII, 9) «Împărtășirea patimilor lui Hristos» (Filip III, 10) trezește o stare de infinită beatitudine spirituală.

«Cunoștința face semet iar dragostea zidește (I. Cor. VIII, 1) Sf. Ap. Pavel are altă cunoștință: cele ce ochiul n'a văzut, nici urechea n'a auzit, nici la inima omului nu s'a suit, acestea a gătit Dumnezeu celorce îl iubesc pe dânsul. Căci nouă ne-a descoperit Dum-

nezeu prin Duhul său; că Duhul toate le cercă și adâncurile lui Dumnezeu.

Că cine știe din oameni ale omului, fără numai duhul omului care este înrânsul? Așa și ale lui Dumnezeu nimeni nu le știe fără numai Duhul lui Dumnezeu. (I. Cor. II 9—11).

Pentru Sf. Apostol Pavel deci «vieța în Hristos unia în aceeași experiență vieța religioasă și vieța morală. (*Robert Will*).

Misterul vieții, puterii, morții și învierii lui Hristos este baza pe care se construiește o vieță spirituală integrală și victorioasă, căci «noi avem mintea lui Hristos» (I Cor. II, 16).

«Creațiunea religioasă a Sf. Pavel nu este prin urmare nici un plagiat, nici o imitație inconștientă a misterelor păgâne, nici o asociație artificială de elemente de mitologie greacă și de speculațiuni eshatologice iudaice amalgamate în mitul lui Hristos ci rodul unei experiențe religioase întemeiate esențial pe Evanghelia lui Iisus Hristos»... (*Robert Will*).

Misterul creștin regenerează vieța spirituală a umanității, o idealizează, o sfințește și o ritmează până la identificare, cu vieța divină înșiși.

El are un caracter, așa zicând, ecumenic. Orice vieță omenească oricât de smerită, îl poate absorbi și asimila.

Cultul creștin face sensibil acest proces de transubstanțiere spirituală. Simbolismul lui atât de profund ca semnificație și atât de pur în manifestări, figurează idealitatea «vieții în Hristos» «prefacerea din slavă în slavă» (Cor. III, 18), și «slobozenia» creștină: «Domn este duhul; și unde este duhul Domnului, acolo este slobozenia» (II Cor. III, 17).

Misterul creștin exprimat prin cult și experimentat de conștiința omenească, transfigurează personalitatea credinciosului și-o ridică la sublima potență a sfințeniei și sacrificiului entuziast pentru triumful adevărului, iubirii și dreptății divine în lume.

«Prin cult se operează unirea divină și se afirmă vieța mistică a credincioșilor». (*Robert Will*).

Taina Sf. Botez și a Sf. Euharistii — cea dintâi de purificare și de investire creștină, iar cea de-a doua de «încorporare reciprocă, de interpenetrare a lui Hristos și a credinciosului» sunt cele două mari experiențe ale misterului creștin.

Prin ritul baptismal se simbolizează moartea și învierea Domnului. Catehumenul participă la suferințele și biruința lui Isus, se purifică de păcate și se naște din nou pentru o superioară existență spirituală.

Prin Sf. împărtășire credinciosul se unește cu Hristos cel răstignit și înviat și este supremul act de solidaritate și fuziune spirituală a membrilor bisericii: «că toți dintr'o pâine ne împărtășim». (I Cor. X. 17).

Referitor la Taina Sf. Botez — primordiala experiență a misterului creștin Sf. Ap. Pavel spune: «pentru că printr'un duh noi toți ne-am botezat și toți într'un duh ne-am adăpat» (I. Cor. XII, 13), iar în Rom. VI, 4—11: «împreună cu El ne-am îngropat prin botez întru moarte: ca în ce chip s'a sculat Hristos din morți prin slava Tatălui, așa și noi întru înnoirea vieții să umblăm. Că de vreme ce împreună odrăsliți ne-am făcut cu asemănarea morții Lui, deci și învierii Lui vom fi părtași. Aceasta știind că omul nostru cel vechiu cu Dânsul împreună s'a răstignit, ca să nu mai slujim păcatului. Pentru că cel ce a murit s'a îndreptat de păcat. Că de am murit împreună cu Hristos, credem că vom și învia împreună cu Dânsul.

Știind că Hristos cel ce a înviat din morți numai moare; că moartea pe Dânsul nu-L mai stăpânește, că ce a murit, păcatului odată a murit; iar ce viază, viază lui Dumnezeu. Așa și voi socotiți-vă pe voi morți a fi păcatului și vii lui Dumnezeu întru Isus Hristos, Domnul nostru. Iar în Col. II, 12: «Îngropați fiind împreună cu El prin botez, întru carele v'ați și sculat împreună prin credința lucrării lui Dumnezeu, Celui ce L-a sculat pe El din morți».

Acastă renaștere, purificare și înviere, a creștinului prin taina Sf. Botez constituie faptul fundamental al experienței misterului creștin.

Dar Sf. Botez e prielnic și celor trecuți din această viață: «Că se vor face cei ce se botează pentru cei morți, dacă nu se vor scula morții nicidecum? Drept ce se și botează pentru cei morți. (I Cor. XV, 29).

Experiența misterului euharistic se întemeiază pe trei fapte proeminente și anume: jertfa Mântuitorului pe cruce, amintirea Sf. Cine, și împărtășirea credincioșilor cu trupul și sângele Domnului. Sf. Euharistie constituie centrul cultului creștin și este nesecatul izvor de spiritualizare a vieții creștine. Experiența euharistică este cea mai intensă și mai intimă experiență a misterului creștin. Hristos intră real în ființa noastră și operează *permanența spiritualității divine în umanitate*:

«Celace mănâncă trupul meu și bea sângele meu, rămâne întru mine și eu întru el».

«După cum nu există creștinism fără învierea cea din morți, așa nu există creștinism fără încredințarea că Iisus Hristos este adevărat și întreg — Dumnezeu și om — în sfânta împărtășanie și că noi, mâncând trupul lui și bând sângele lui, noi ne îndumnezeim și nu murim decât în arătare, căci așteptăm — în bucurie sau în întristare — ziua cea supremă a judecății și redobândirea trupurilor noastre. Cine se numește pe sine creștin, fără să crează în înfricoșata taină a Sf. Potir și în învierea cea de obște, acela este mincinos și adevărul nu este în el (1 Ioan 2, 4) (*Gala Galaction — Platra din capul unghiului*).

Mai pe larg asupra tainei Sf. Euharistii am tratat în lucrarea: *Un capitol de pimenică ortodoxă*. (Pre tine te laudăm — studiu dogmatico-liturgic) Sfânta taină a mirungerii, a pocăinței, a căsătoriei, a maslului și a preoției împreună cu a botezului și a euharistiei sunt cele 7 profunde experiențe ale misterului creștin prin care lumea cea nevăzută coboară în lumea văzută și prin care creatura se înalță la sfințenia Creatorului a toate.

Ele nasc în lume acele profunde puteri harismatice prin care făptura de lut se apropie de «chipul și asemănarea Dumnezeirii».

Intr'o lume prizonieră păcatului și inevitabilelor lui

pierzări misterul creștin e refugiu și întărire, mângăere și iluminare, speranță nestinsă și certitudine nesgduită. Misteriului îi sunt debitoare și știința și credința și viața și moartea și nemurirea.

Insensibilitatea conștiinții omenеști față de mister înseamnă falimentul spiritual al umanității.

Cultul creștin care ne face prin simbolismul lui accesibil senzul renăscător al misterului divin are misiunea de a cuceri interesul și devotamentul omenirii pentru înfinitеle zări ale viețuirii în Duh.

O omenire care nu se roagă și pentru care numai sunt valabile harurile cu care miresmuesc și fortifică plăpânda noastră existență sfintele taine creștine, e o omenire care și sterilizează progresiv puterile ființei ei spirituale, care se îndobitocеște fără remediu și se sata-nizează vertiginos, ca una ce e incapabilă de a mai opune vre-o rezistență anarhiilor instinctuale și «dom-nului lumii acesteia».

Omenirea, în majoritatea ei, pare a-și fi pierdut sublima virtute a smereniei și profunda conștiință a nemerniciei ei. Urmarea? Nu mai știe să îngenunche în fața sfintelor altare și să adore pe Prea Sfânta Treime prin care toate se țin și viază în lume.

Uriășii întrospecțiunii și ai extazului au fost dați uitării. Operele lor par bizare. Iar viața lor serafică e utilizată pentru fanteziile subtile, indiscrete și impioase ale ucenicilor lui *Anatole France*.

4. **Misticismul contemporan.**

Cu toate acestea un val de simpatie pentru florile misticismului pare a încălzi sufletul modern prea dezolat de cultul frenetic al epidermii...

Misticismul Indiei și misticismul Rusiei își află diletanți, interpreți și apologeți. Evul mediu este azi ceretat cu un interes spiritual mai intens. Iar protestantismul contemporan se pasionează pentru studiul liturgiilor orientale.

I. E. Choisy cere de pildă «introducerea în cultul reformat a rugăciunilor, cântărilor și elementelor liturgice din

vechea biserică primitivă». Concomitent la Stockholm s'a făcut apologia vieții harismatice a ortodoxismului.

Ierusalimul clasic și sfânt biruește Babilonul modern și libertin. Fluxul dezafecțiunii față de Sfintele Mistere pare a fi urmat de reflux.

«Interesul religios se trezește în cercuri din ce în ce mai largi. În domeniul religios lucrează azi cu zel nu numai teologii ci și filozofii, filologii, istoricii, economiștii și savanții. Chiar în poezie se caută și se pune mare preț pe inspirația religioasă. Lumea simte pare din nou că religia îi e indispensabilă și că fără ea lipsește din concertul vieții un ton necesar și esențial. (*Die Religion des Alltags — Bernhard Dörries*).

În țara noastră cele 2 volume: «Spre Emaus» și «Sfintele Amintiri» datorite inspirației dlor M. Sadoveanu și D. Pătrășcanu și în care se fixează fizionomia spirituală a câtorva mucenici și pustnici slăviți în aghiografia bisericii noastre ortodoxe, sunt cetite cu un interes excepțional — iar duhovnicii noștri cunosc taina multor convertiri la sfânta noastră credință din lumea neutralității religioase și bisericești.

Dela participarea mirenilor la conducerea vieții bisericești stipulată prin legea cea nouă, se așteaptă de-așemenea o expansiune a vieții religioase și organizarea unui victorios apostolat laic.

Vieța mistică atrage în chip irezistibil pe omul modern săturat de agnosticism, obosit de scepticism și decepționat de ereziile materialismului practic.

Când Giovanni Papini scrie *Istoria lui Isus*, când literatul *Gala Galaction* își pleacă fruntea sub omoforul arhieresc pentru primirea harului sfânt al hirotoniei, și când 154 de creștini ortodocși purced spre Sfintele Locuri, își face drum de biruință o conștiință înfiorată în adâncurile ei de vechile și luminoasele osârdii și cucernicii evanghelice.

Entuziasmul care nu cunoaște stavili și desnădejde cu care a întreprins Soc. Ortodoxă a Femeilor Române marea operă a educației creștine în cadrele ortodoxiei

străbune în țara noastră, vestește o mare izbândă a Mântuitorului în sufletul neamului românesc.

Iar unanimitatea națională cu care a fost salută înălțarea la rangul de Patriarhie a bisericii noastre este preludiul unui devotament creștinesc și bisericesc cu infinite perspective pentru realizarea aspirațiilor noastre sfinte și scumpe.

Lumea e dornică de slujbă simțită și de predică misionară. Vrea să se repatrieze, să se pună din nou în contact cu vecinicia, să se spiritualizeze cu ajutorul vistieriilor de înțelepciune, de cumpăt și de negrăită taină ale credinții creștine și strămoșești.

Mireazma evlaviilor o ademeneste cu farmecul și bucuriile ei spirituale. Crinii Bunevestiri înfloresc nevăzuți în inimi smerite în fața Sfințelor icoane și în mirezmuirile smirnei care arde în cădelnițe se desface din suflete cântarea indisolubilei carități creștine: «Să ne iubim unii pe alții ca într'un gând să mărturisim»!

Dar pentru că am pomenit mai sus de cercetările întreprinse asupra vieții și personalităților medievale socot potrivit să citez un pasagiu din articolul *dl Prof. P. Sergescu: «Intoarcerea la Evul mediu în gândirea contemporană»* scris pe marginea lucrărilor lui *P. Duhem* și care e în legătură cu sugestiile studiului de față:

«Alături de preocupările științifice sau filozofice și cele de artă pură erau mult mai înaintate în evul mediu decât se crede acum. În literatură, misterele medievale sunt podoabe ale literaturii dramatice. Oamenii de atunci nu erau grăbiți ca noi, ci petreceau viața într'un tempo măsurat, nu era mașinismul care scurtează și depărtările și lungimea eforturilor. Când se ducea cineva la reprezentarea unui mister, putea rămâne acolo în voie o zi întreagă meditând asupra celor văzute. Era în același timp o operă estetică și un prilej de reculegere sufletească. Azi, obosiți de alergătura de peste zi, cu sufletul secat de întrebuințarea mașinelor, fără să mai avem timpul de a gândi, de a pătrunde în sufletul nostru, ne ducem seara repede la un spectacol pe care-l vrem cât mai scurt, unde nu vrem să gândim

ci numai să petrecem câteva clipe de uitare, să râdem de glume ușoare și adesea de aluzii triviale.

Cu cât era mai superior, mai echilibrat și mai idealist sufletul medieval decât cel modern!

Scolasticiii puneau ca factor esențial în lucrarea lor cantitatea de suflet pe care o desprindeau cu sbucium adânc și cu suferință din ei, pentru a lumina cu ea opera. Numai sufletul e vecinic și o operă de orice natură, nu poate supraviețui decât prin sufletul care e închis în ea.

Acesta poate zace uitat și necunoscut dar de îndată ce e întrevăzut, se desface în toată splendoarea încălzind pe cititori și atrăgându-i în chip irezistibil, spre el. Tăria evului mediu stă tocmai în acest sbucium sufletesc desfăcut de orice preocupare personală, în meditația adâncă și adesea dureroasă, în reculegerea pe care mașinismul n'o isgonise încă de pe pământ. De sub colbul care acopere manuscrisele din biblioteci, se revărsă spre noi un prisos sufletesc, risipit cu dărnicie de oamenii altor vremuri. El vrea să insufle mai multă omenie automatelor grăbite care suntem noi urmașii.

Auzi-vom oare chemarea care ne învață că tot ce e artificial și pornit din exagerări sau capricii neînfipite adânc în sufletul nostru și în tradiție, tot ce vrea să fie original cu orice preț e sortit morții vecinice? Numai părțile de suflet pe care le-am rupt, cu sbucium și trudă, din noi ca să le așternem după cum am putut, în cuvinte, numai acelea găesc calea inimii și provoacă în alte conștiințe valuri rodnice de frământare spre mai bine».

Oamenii din evul mediu aveau mai vie și mai imediată *percepția misterului*. Trăiau în intimitatea divinității. Știau să adore sincer pe nemărginitul ziditor al lumii și să admire opera Lui armonică și providențială. Studiau rugându-se și-și construiau sistemele lor de cugetare sau își întrupau viziunile lor de frumos iluminați de certitudinile interioare ale credinței. Medievalii erau mistici. Prin meditația vieții și a morții, a măn-

tuirii și a nemuririi se adânceau în insondabilul mister al existenței divine și-și lămureau astfel rosturile ideale ale ființii lor dincolo de interimarele ei ținte și tribulații.

Toată eflorescența vieții lor spirituale era vădirea unei profunde și conștiente religiozități. Erau stăpâniți de marile inspirații ale Evangheliei. Insetau de «urmarea și imitarea lui Isus».

Câte inspirații și pilduri am putea afla noi moderni dacă ne-am apropia cu mai multă pietate și simpatie de viața smerită, ascunsă, laborioasă și meditativă a acestui ev pe care atâția au cercat să-l descrediteze și să-l desfigureze prin superficialitatea interpretărilor lor. Nu. Evul mediu a avut sublime intuiții spirituale. A avut măreața intuiție a misterului divin și cosmic. N'a fost un ev obscurantist și retrograd, înțepenit în șabloane logice și victimă a obsesiunilor și halucinațiilor diabolice ci un ev de profundă palpație spirituală și de incomensurabile creațiuni etice. — Ceiace a încercat să compromită criticismul coroziv și miop este reabilitat și omagiat de idealismul contemporan însetat de eternitate și de valorile ei creatoare și odihnitoare. Ecourile mănăstirilor medievale pot trezi vibrații puternice în inimile noastre covârșite de atâtea dureri, doruri și desnădejdi. Disciplina ascetică în care și-au subjugat călugării medievale pornirile lor fizice nu era o tortură ci o voluntară și conștientă concentrare a energiilor lor spirituale în ascenziune de transfigurare și îndumnezeire. Asceza e o metodă de echilibrare a vieții omenești. Și ea nu înseamnă mutilare și sinucidere decât atunci când nu e subordonată unui mare ideal de creație spirituală ci numai unui orgoliu de fanatic mediocru și obtuz.

Există pe lângă misticismul panteist care vede în univers o încorporare a divinității iar în divinitate un ocean în care se înecă și dispare orice urmă de personalitate și care cultivă amoralismul și pasivitatea în latura vieții practice, un misticism farisaic, afectat, și egoist și complect lipsit de orice simpatie pentru năzuințele și sbuciumul tragic al lumii din jur.

Un misticism aristocratic și prezumțios care-și atribuie superiorități morale pe care nici când nu le poate atinge — un misticism care nu știe ce e caritatea și sacrificiul, altruismul și solidaritatea — un misticism care e o negație a misterului și a divinității, a valorilor și idealurilor spirituale.

Virtuozitatea acestui misticism degenerat și steril ajunge la persecuție și mizantropie, la demență și vițiu. Sub aparențele echilibrului și tactului spiritual, mișună adeseori vermina tuturor păcatelor.

Misticismul teozofiei sau al antropozofiei e o altă manifestare, și încă una din cele mai tipice, ale misticismului farisaic și trândav în care se atrofiază sufletul individului și prin care scade până la dispariție filantropia și devotamentul fratern.

Nu de acest pseudo-misticism am vrut să ne ocupăm noi când am pus chestiunea misticismului contemporan ci de acea aspirație discretă, intimă și solemnă către mai mult infinit și vecinicie, către mai multă sfîntenie și idealitate în viață, către mai multă sinceritate și fraternitate creștină, către mai multă omenie adevărată inspirată de Sf. Evanghelie, către mai multă jertfelnicie și către o mai permanentă comunicare prin rugăciune și introspecțiune cu Dumnezeu — adică de posibilitatea de a înfige în centrul vieții noastre interioare clasică scară a lui Iacob pe care urcau și coborau îngerii și de a ne crea în vălmășagul strident și convulsiv al vieții noastre personale și sociale momente de singurătate, ostroave de contemplație și de refugiu meditativ. Misticismul acesta pur, generos, militant — căci el înseamnă retragere dar pentru a organiza mai serios și mai strategic asaltul și ofensiva împotriva păcatului și dezordinelor lui furioase, ni-l exemplifică viața de rugăciune a Mântuitorului și a celor dintâi creștini.

Misticismul acesta îl dorește cu înflăcărare lumea de azi. Și dacă ea rămâne încă departe de salvatoarele lui experiențe este în parte și vina apostolilor Evangheliei cari au renunțat la frumusețile vieții interioare

făcând neîndreptăţite concesiuni anarhiilor şi frivolităţilor veacului. Secularizarea conştiinţii preoteşti ţine la distanţă inima neamurilor de ţărmlul neînviforlat al reculegerii şi al minunilor. Şi una din cele mai tragice şi mai logice urmări ale acestei secularizări sacerdotale este ceaice vom numi *criza vieţii euharistice* a creştinătăţii contemporane, adică criza experienţii personale a misterului creştin.

Vieaţa creştinătăţii trebuie *euharistizată*. A propovedui cu accentul şi eroismul misionar al lui Pavel n'are nici o valoare pentru trezirea şi regenerarea conştiinţii creştine, dacă nu putem atrage massee către sfântul potir euharistic.

Predica noastră este o pură intelectualizare evanghelică care nu mobilizează inimile în jurul Crucii lui Isus Hristos şi a răspunderilor spirituale legate de meritele ei. În locul admiraţiei faţă de talentul, erudiţia şi succesele cu care ilustrăm noi amvonul, trebuie să trezim în popor adoraţia faţă de Isus Hristos şi datoria neapărată de a-şi asimila toată puterea de viaţă, de mântuire şi nemurire a sfintelor taine.

Setea mistică, de care suferă azi creştinătatea după groaznicele încercări la care au supus-o concurenţa vitală şi economică degenerată în asasinat colectiv şi organizat, poate să se potolească numai cu sângele preacurat al lui Isus Hristos. Ritualismul bisericii ortodoxe atât de spiritual şi substanţial în simbolismul şi semnificaţia lui religioasă, satisface complet fireasca impulsione sufletească de exteriorizare şi sensibilizare a doctrinei şi misterului creştin.

Nu apare ridicul şi fad orice alt ritual, fie francmasonic, fie antropozofic confruntat cu sublimelle liturgii ortodoxe? Să svâcnească însă în gesturile şi în atitudinile liturgisitorului pasiunea de foc a transfiguratului, a celui ce trăieşte în fiecare clipă a vieţii şi slujbei lui minunea penticostală, a celui ce simte în întreaga lui făptură puterea şi misterul dumnezeirii celei întreite în feţe.

Omenirea se găseşte într'un admirabil şi unic moment psihologic: *are nostalgia misterului*. Indiferenţa sau

nepriceperea pastorală pot pierde acest moment prielnic, cu mare pagubă și cu grea vinovăție pentru Împărăția lui Dumnezeu. Armatele sectare și deosebitele curente mistice pot seduce și acapara mâine acest suflet pe care noi îl neglijem azi.

Pentru a folosi acest moment de conștiință, misionarul creștin trebuie să fie capabil de mai multă luciditate spirituală și de o mai puternică influență și atracție față de sufletul omenesc.

Și luciditatea spirituală și capacitatea de influență și atracție însă nu i-o pot crea decât *rugăciunea* și o *profundă vieată euharistică* cu alte cuvinte o întreagă și sistematică *pedagogie a misterului*, o educație a *vieții lui mistice personale* pe care o va putea aplica apoi în chip infalibil și credincioșilor săi și celor cari sunt numai candidați la credință.

Căci e nevoie să redeșteptăm în veacul acesta de desechilibru spiritual cucernicia și zelul creștin al Bisericii primare, al Tebaidei și-al Evului mediu.

5. Pedagogia Misterului.

Misterul face parte integrantă din vieată sufletului omenesc. El impregnează întreaga existență. În mister «viem, ne mișcăm și suntem». El contribuie la sculptarea caracterului uman prin augustele creații ale credinței. Dacă pedagogia misterului urmărește vreun ideal, acesta este desigur trezirea și creșterea credinței în Dumnezeu — esența oricărei superiorități morale în această lume — prin acceptare, prin smerenie și prin sentimentul neputinții personale.

Acceptarea misterului pornește din conștiința cauzalității. La capătul tuturor eforturilor de lămurire cauzală apare nepătrunsul — misterul — ceea ce n'a fost creat de nimeni, dumnezeirea. Omul de știință ajunge la această stare sufletească de *acceptare*, tot atât de inevitabil ca și omul de credință. Credința salvează conștiința morală și izbăvește rațiunea de tortura inexplicabilului și de demența hiatusului uriaș și fatal al cauzalității experimentale.

Smerenia pe care o deșteaptă contemplația nesfârșirii lumilor și enigmatică desfășurare a forțelor cosmice, e o atitudine de conștiință clară față de absolutul și misteriosul divinității creatoare. *Smerenia* în fața infinitului naște credința, adică adeziunea entuziastă la existența misterului creator și providențial.

Ce trufie mai poate rezista conștiinții misterului care învăluie microcosmul și macrocosmul ca într-o atmosferă fără margini — în clipa în care aceasta conștiință a erupt în ființa omenească?... Abia în această clipă se naște în om sentimentul demnității atât de compatibil cu sentimentul unei protecțiuni necesare, imperioase și supreme. Dezarmarea voluntară, pentru că e conștientă, a rațiunii în fața insondabilului e una din cele mai caracteristice superiorități ale speciei umane. Adorația compensează insuficiența capacităților umane și mediocritatea experiențelor lor. Căci la cer nu se pot înălța decât ochii cari s'au plecat smeriți de sfielile metafizice la pământ.

Sentimentul nulității personale față de imensitatea lumilor nu umple sufletul cu amarul desnădejdei ci cu avântata dorință de complectare, de plenitudine și de eternizare. Punând în evidență, de atâtea ori într-o dure-roasă evidență, mediocritatea orizonturilor în care e constrânsă prin propria ei mărgenire să se miște inteligența noastră, ne simțim împinși ca de un rezort misterios să sburăm prin credință dincolo de zidurile impermeabile ale cunoștinții și contingențelor ei, în misterul cel fără de hotar al divinității.

Conștiința mărgenirii noastre incurabile face posibilă percepția misterului și elanul intuițiilor lui revelatoare — adică setea de invizibil și de misticele lui certitudini.

«Misterul este în această lume marea școală a credinții și cel mai puternic stimulent la îndemâna omului pentru a se ridica deasupra determinismului lumii materiale până la lumea libertății. Iar credința este pentru om singurul mijloc adevărat de a deveni o personalitate morală și de a-și împlini menirea». (*Frank Thomas*).

Credința este sborul sufletului către Dumnezeu.

avântul zidirii către Ziditor, ascenziunea nedesăvârşirii la perfecţiunea integrală, aspiraţia mărgenirii sufocate de egoism la lumina iubirii eterne, a nevolniciei către atotputernicie şi a ignoranţei către omiscienţă. Credinţa este instinctul personalităţii divine în umanitate. Iisus Hristos a transformat acest instinct într-o aspiraţie conştientă şi irezistibilă. El ne-a descoperit paternitatea divină şi obligaţiunile noastre filiale. Păcatul e demascat. Iar strategia lui Satan folosită ingenios pentru mortificarea conştiinţii morale, este denunţată neamului omenesc.

«Nu sunt decât un biet copil», zicea predicatorul *F. W. Robertson*, «un copil care ţipă în întunec pentru că nu poate decât să ţipe; dar întunecul nu mă înspăimântă. Suntem impresuraţi de mistere înfricoşătoare; dar Dumnezeu e aci lângă mine; El luminează noaptea cea mai nepătrunsă».

Mântuitorul ne-a apropiat din nou de Dumnezeu şi iubirea lui Dumnezeu a prisosit «dându-şi pe Fiul Său Unul născut pentru viaţa noastră».

Oh! Misterul jertfei pe cruce a Mântuitorului!... Cât de prielnic a fost el izbăvirilor noastre din tirania păcatului, a desnădejdelor şi a morţii... Crucea este cel dintâi moment în pedagogia misterului. Pe Golgota se deschid infinite zările mântuirii speciei umane şi apun toate incertitudinile vieţii ei spirituale.

«*Eu sunt lumina lumii*»! (Ioan VIII, I). Numai în misterul acestei lumini care a inundat lumea îşi pot găsi o justificare valabilă toate frământările şi năzuinţele noastre spirituale, toate elanurile noastre mistice şi toate iniţiativele carităţii noastre entuziaste.

Misticismul inaugurat pe Golgota «este o contemplare activă şi o acţiune contemplativă» (*Miguel de Unamuno, L'Agonie du Christianisme*) o contemplare a divinităţii exprimată prin iubirea de aproapei şi o acţiune de renaştere spirituală concentrată în actul adoraţiei.

Credinţa elaborează sfîntenia vieţii de care se leagă fericirea perfecţiunii. Tipul sfînteniei spre care tinde sufletul omenesc este Sfînta Treime. Voinţa omului e ajutată de colaborarea divinităţii prin har. Mântuitorul

ne-a arătat prin sfințenia vieții Sale posibilitatea sfințirii vieții noastre.

Ca să realizăm sfințenia vieții noastre trebuie să cunoaștem pe Dumnezeu prin Iisus Hristos: «Cine mă vede pe Mine vede pe Tatăl». — Creștinul este chemat să devină un *alter Christus*. Contemplarea lui Iisus Hristos și a jertfei săvârșite de El pentru lume, picură roua sfințeniei în inimile creștinilor și este izvorul progresului spiritual al credincioșilor. Sfintele Taine supranaturalizează viața creștinătății punându-o în contact cu Sf. Duh. Biserica este prin eminență, un așezământ de sfințire a sufletului omenesc: «iată Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacurilor»... Vistiernică a doctrinei biserica este în acelaș timp dispensatoarea harurilor sacramentale și păzitoarea disciplinei credincioșilor. Fiind «trupul mistic» al lui Hristos ea crează fraternitatea creștină a cărei expresie este unanimitatea carității și solidaritatea euharistică. Ea păstrează «nestins» și »neîntristat» pe Sf. Duh în viața credincioșilor iar roada Duhului este *bunătatea, dreptatea și adevărul*. (Ef. V. 9). Hristos capul corpului mistic sfințește lucrările noastre și crește în noi viața supranaturală prin Sf. Duh.

Sf. Liturghie este mijlocul cel mai sigur de a săpa și a lămuri chipul Mântuitorului în noi.

Inchinarea către Prea Curata Maică și venerarea Sfinților și mucenicilor, conservă și purifică atmosfera vieții noastre spirituale și ne cheazăsuește prielnica lor rugăciune către Dumnezeu pentru înflorirea și desăvârșirea virtuților noastre.

Rugăciunea e convorbirea cu Dumnezeu, e lauda minunilor Lui, e cererea ajutorului și îndurărilor Lui, este recunoștința pentru darurile Lui; ea curățește inimile, concentrează puterile spirituale ale vieții, smerește îndrăselile cărnii și intimidează duhul cel rău și agresiv care ne înconjură cu atâtea sugestii și ademeniri la păcat.

Rugăciunea este un fenomen central al vieții religioase și un factor esențial al pedagogiei misterului.

Creștinul adevărat se caracterizează prin spontaneitatea rugăciunii. El se roagă tot așa de normal cum

respiră, în clipe de durere și de entuziasm, în clipe când svâcnește de iubire pentru semenul său și când e stăpânit de sentimentul recunoștinții, în clipe de adâncă smerenie și în clipe de adorație, se roagă cu cuvinte streine în care sunt exprimate clasic sentimentele comune ale umanității și prin propriile sale cuvinte, se roagă în taina camerii și în publicitatea cultului colectiv, își plânge suferința și-și mărturisește vibrant planurile de viitor, imploră ajutorul lui Dumnezeu pentru sine și ai săi, atât pentru priinte materiale și vremelnice ca și pentru fericirea vecinică, pentru cei vii și pentru cei morți. Insoțește rugăciunea de voturi și ofrande, o rumenește cu lacrimi de penitență și o îneacă în extaz, o strigă și o cântă, sau o murmură și o meditează.

Se roagă îngenunchind și ridicându-și mâinile spre cer sau cu discreția absolută a celui ce adâncește taina divinității, a răscumpărării și vecinicie, rostul vieții și imperativul categoric al sfințirii ei, fără gesturi exterioare și fără ritual.

Se roagă închinându-se sau prosternându-se, sărutând sfintele icoane, sf. moaște, odăjdii și vase și lăsându-se miruit cu miruelnicul sau stropit cu aghiazmă, se roagă dimineața și seara, când trece pe lângă o troiță sau o biserică, în cimitir și pretutindeni și oricând își simte inima plină de credință, de iubire și nădejde, de durere și desnădejde, de sentimentul primejdiei și al bucuriei, sau când îl asediază ispitele sau când e în preajma unor hotărâri mari și solemne. Rugăciunea izbucnește din certitudinea atotprezenții, atotputerniciei și a infinitei iubiri și dreptăți a lui Dumnezeu. Ea este corolarul spiritualității divine: «Duh este Dumnezeu și închinătorii adevărați cu duhul și cu adevărul se cade a se închina».

Competența spirituală a rugăciunii nu este privilegiul exclusiv al sacerdoțiului sacramental și specializat; ea este accesibilă oricărei inimi care simte nevoia de a se pune în relație cu viața supranaturală și cu idealitățile ei infinite. Cultul și oficiul sacerdotal sunt numai cadrele prin care se precizează și se evidențiază pro-

funda aspirație latreutică a sufletului omenesc și se conservă ceia ce vom numi permanența și disciplina spirituală a rugăciunii și misterului. Într'adevăr fixarea ritualistă și formularea rugăciunilor a însemnat șablonizare și rutină, automatism și rigiditate, atunci când sufletul a fost sterilizat de spiritualitate, invadat de oportunism obtuz sau când a fost stăpânit de concepția juridică, contractuală și utilitară a raporturilor lui cu divinitatea.

Atrofierii simțului misterului în conștiința omenească i-a corespuns ipocrizia, literalismul și superficialitatea rugăciunii adecă ineficacitatea ei spirituală și inferioritatea ei morală.

Insensibilitatea spirituală stereotipează și duce la parodie rugăciunea ori din câtă vibrantă și inspirată spiritualitate ar fi țâșnit ea primordial.

Fără adevărurile vitale ale credinței și fără poezia intimă a cucerniciei nu se poate concepe o rugăciune valabilă ca spiritualitate și inspiratoare și susținătoare de viață superioară în omenire.

Valoarea pedagogică mistică, etică și socială a rugăciunii este considerabilă. Ea se sprijină pe palpitarea sinceră și profundă a conștiinței misterului excluzând religiositatea diluată, anemică, hipnotică și sportivă, surogat primejdios al credinței active, efective și entuziaste și pe care o întâlnim adeseori la naturile estetice și estetizate, romantice și diletante din aristocrația modernă.

Rugăciunea nu trebuie să fie interpretată ca un acces, ca un moment de congestie mentală sau ca un simplu mimetism social provocat de modă, ci ca o manifestare statornică a conștiinței divine a omenirii, ca o creațiune a energiilor adânci și fecunde ale sufletului și ca un elan progresiv și neîntrerupt către divinizare.

Rugăciunea rezultă din voința de a fi asemenea cu Dumnezeu și din harul cu care El fructifică această voință în eforturile ei de transfigurare.

Meditația religioasă este preliminară rugăciunii și experienței mistice-sacramentale. Obligațiunea concentrării preeharistice a preotului prin rugăciunile de pocăință și prin examenul de conștiință pe care ele îl de-

termină își găsește astfel o explicare și o profundă justificare spirituală.

Rugăciunea trebuie să se desprindă din sufletul creștinului spontan, lin și discret ca mireasma din potirul virginal al crinilor. Dispoziția sufletească a liturgului sau a credinciosului în rugăciune, trebuie să fie o dispoziție de *receptivitate* i-ași zice, *profetică* și de *revelație intuitivă* cu alte cuvinte o stare spirituală dinamică ritmată de misterul divinității cu care ești în contact, pe care-l simți inundându-ți ființa și pe care-l experimentezi ca o revelație solemnă și integrală în momentul rugăciunii.

Marii iluminați ai rugăciunii au cunoscut deliciul efuziunilor și fuziunilor mistice și siguranța itinerariului spiritualizării pe care-l urmau ascenziunile spirituale ale rugăciunii lor (vezi studiul nostru: «*Perspective sociale și culturale în lumina Evangheliei*»).

Sectarismul contemporan agresiv de reformist protestează împotriva organizării vieții spirituale prin cult și prin formularele liturgice, ierurgice și sacramentale.

El se află într-o formidabilă eroare. Nu disciplina rituală petrifică sufletul omenesc ci sufletul omenesc superficializat de fariseism și incapabil prin urmare de percepția misterului, desfigurează și discreditează valoarea și frumsețile mistice și spirituale ale cultului. Sectarul nesincer degenerază ca și ortodoxul nesincer în insensibilitate și formalism mai curând sau mai târziu. De aceea e inoportună și nejustificată reforma liturgică dar este necesară și urgentă reforma sufletească a liturgisitorului și a credincioșilor pentru binele spiritual și vecinic al cărora slujește el înaintea Sfântului Prestol. Ce vină poartă sfintele slujbe dacă săvârșitorul lor nu este cucernic, sau este pradă spiritului comercial al lui Simon Magul?

Criticismul sectar se alimentează dintr'un impios, interesat și orgolios spirit de reformă «cu orice preț» pentru ca cei ce-l reprezintă să-și individualizeze ideologia eretică și să-și omagieze excluzivismul lor atât de anticreștin și atât de subversiv alarmist.

Cultul este expresia înseși esenței și intențității religioase a vieții spirituale a credincioșilor și fenomenologia lui are un adânc și incontestabil fundament psihologic universal uman.

Inovațiile culturale revoluționare ale sectarilor trebuie socotite ca o manifestare a naivității și insuficienței experienței lor psihologice și religioase sau ca o expresie a veleităților lor de separatism aristocratic și trufaș. Protestantismul contemporan pulverizat în atâtea secte, diferențiate dogmatic și etic printr'o arbitrară interpretare a Sf. Scripturi, căsunată la rândul ei de eliminarea Sfintei Tradițiuni ca factor determinant al vieții religioase și al orientării teologice și bisericești, înseamnă de misticismul cultului ortodox, îi respectă valoarea lui psihologică și etică și accentuează necesitatea pedagogiei lui spirituale și sociale, ceiace dovedește că sufletul omenesc înșelat de valorile mediocre ale raționalismului nu simte nevoia să *lichideze* sfânta visticie a tradiției religioase, în formele doctrinei, cultului și disciplinei, ci s'o *reînvieze*, s'o *consolideze* și s'o *socializeze*. Minoritățile sectare nu sunt probabil la curent cu marile probleme ale vieții religioase și de aceea se pierd în haosul atâtor teologii contradictorii și în complexul atâtor tendințe etice individualiste și centrifugale. Soteriologia sectară complicată de bizare speculațiuni eshatologice prin care se cultivă sistematic teroarea spirituală atât de anticreștină și uneori atât de rentabilă pentru misionarii ei oficiali, produce atâta confuziune în suflete, încât trebuie să te îndoești de sănătatea mentală și morală și a celor ce-o propagă și a celor ce o acceptă și se lasă convertiți la subtilitățile ei dogmatice și etice. Fanatismul sectar a fost surprins a avea un substrat ceva mai puțin ideal. Seducțiile mamonismului au un rol important în întrepida campanie de prozelitism a adventismului și baptismului. Nici denaturările lor dogmatice, nici contrafacerile lor culturale nu vor putea regenera vieța creștinătății. Cel mult ofensiva lor va trezi reacțiunea bisericii creștine militante ajunse acum la conștiința puterniciei și superiorității ei

și deșteptate din narcoza superstițiilor parazitare în care au cufundat o câteva veacuri de inerție și indiferentism.

«Omul e atât de mare cât valul care svâcnește sub el», spunea odată *Bismarck*. Omul e atât de mare, de puternic și de dumnezeesc cât val de spiritualitate îi înfioară ființa lui. Spune-mi dacă te rogi și cum te rogi ca să-ți spun cât prețuește viața, activitatea și idealul tău în această lume și câtă izbândă îți va încununa osârdiile tale pe acest pământ. Pedagogia misterului are infinite perspective în viața sufletească a omenirii.

«Creștinătatea nu are rugăciunea în urma sa ci abia acum o are cu adevărat înaintea sa». (*Bernhard Dörries*).

Mântuitorul «ne-a învățat să ne rugăm». El ne-a inițiat în misterul vieții spirituale integrale demonstrându-ne nulitatea etică a rugăciunii ostentative a fariseismului și ineficacitatea poliloghiilor virtuozității ritualiste a păgânismului.

Rugăciunea armonizează voința umană cu voința divină și este imperativul categoric al vieții creștine.

Sfintele Taine sfințesc cu harul lor ființa omenească coborând vecinicia dumnezeirii în vremelnicia vieții pământești. Ce pedagogie din lume poate prevala sensul infinit și creator al pedagogiei misterului, al sublimei mistagogii creștine?...

Reformatorii vieții omenești nu sunt savanții și sociologii ci pedagogii misterului creștin cu profunda lor experiență și misiune sacramentală, iar între aceștia excelează preoții bisericii drept slăvitoare care n'au înstrăinat nimic din «odorul sacru» transmis prin har și prin poruncă de către sfinții apostoli și de către ilustrii duhovnici și părinți ai ortodoxiei. Internaționalizare? Nu! Ecumenizare prin unitatea Sf. Evanghelii și prin împărtășirea fraternă cu aceleași sfinte și purelnice Taine.

«*Der Festtag ist für den Alltag da*», a spus unul din cugetătorii creștini ai zilelor noastre. Sărbătoarea, într'adevăr, nu are senz decât ca să învieze și să însenineze trudnica și sbuciumata noastră viață de toate zilele. Creștinul însă trăește într'o vecinică

sărbătoare întrucât întreaga lui viață și activitate sunt străbătute de inspirațiile vieții și pildelor Mântuitorului.

Această concepție «duminecală» a vieții creștine adevărate, e chemată să salveze biata noastră ființă din tumultul atâtor conflicte și deprimări sufletești cu care ne tulbură «răutatea zilei».

În atmosfera infinitei simpatii și generozități pe care o crează creștinismul în lume de 20 de veacuri, inima omenească își descopere un ritm liniștit și egal. Oricât de cumplită va fi lupta pentru existență la Mântuitorul găesc adăpost, ușurare, odihnă și mângăiere, «toți cei împovărați» ai lumii căci «El a înțeles lepra leprosului, întunecimea orbului, cruda mizerie a celor ce trăesc pentru plăcere și curioasa sărăcie a bogatului, convingând lumea «că plăcerea pentru frumosul trup, este durere pentru frumosul suflet». (Oscar Wilde, *De Profundis*.) El a binecuvântat copilăria, a sfântit tinerețea și a înțeleptit bătrânețea. Cât de mult are nevoie de Hristos și de Sfintele Sale Taine tineretul de azi nu-și poate da seama decât cel ce poate înțelege profunda paupertate spirituală a generației noastre pentru că el însuși, trăește puterea și frumsețea vieții în Hristos, prin Hristos și pentru Hristos!...

Keyserling vorbește «de o lume care va să se nască» de «*eine neu entstehende Welt*» pe care el o presimte în înseși simptomele decadenței. O lume nouă însă nu se poate concepe fără Isus Hristos și fără fecunditatea spirituală și eternă a Sf. Taine.

Iar la Isus Hristos omenirea nu va ajunge decât în ziua în care ea nu și va mai face iluzii despre cultura ei și nu-și va mai idolatriza instinctele ei animalice adecă în ziua în care va avea clară conștiința profundei ei păcătoșenii și va simți imperios nevoia «*renașterii*» nevoia «*spiritualizării*» nevoia «*sfintelor merinde și puteri harice*». Impressionismul religios ne-a înșelat destul. E nevoie de mai mult *realism evanghelic*, adecă de o cât mai profundă experiență creștină. *Fr. W. Foerster*, în ultimele sale două lucrări: «*Jugendseele, Jugendbewegung, Jugendziel*» și «*Religion und Charakterbildung*» este în perfect acord

cu păstorii, cu mișionarii și cu liturgistorii bisericii creștine. Dar să venim la viața religioasă și harismatică a tineretului nostru.

6. Teologie și Teofilie.

Carlyle spunea odată despre poporul englezesc că «e un popor de *teologi*» și firește adăogăm noi într'o mare măsură un popor de *teofili*. Intre teologie și teofilie ar trebui să fie un raport direct. Sunt însă teologi cari nu sunt teofili și teofili cari nu sunt teologi, o constatare care poate părea multora foarte paradoxală, dar care totuși este foarte justă și foarte întemeiată. Teologul este «savantul divinității». Teofilul este «savantul pietății». Teologul studiază misterul. Teofilul îl trăește. Teologul se apropie de revelație cu microscopul rațiunii și cu curiozitatea istoricului, teofilul se apropie de ea cu căldura inimii și cu făclia intuițiilor ei. Cel dintâi știe *ce e* credința. Cel de aldoilea știe *în cine* crede. Unul e presumțios. Celalalt e profund smerit. Teologul analizează, teofilul se roagă. Teologul teoretizează credința uneori până la negație teofilul o experimentează până la martiriu.

Sunt însă și *teologi teofili*. Istoria vieții creștine ne-a familiarizat cu acest *tip spiritual sintetic* și care a fericit lumea cu *înțelepciunea* și *exemplul* vieții lui. Teologul teofil e un cetățean privilegiat al Impărăției lui Dumnezeu. Din nenorocire, el nu s'a perpetuat însă prea mult în lumea contemporană. Azi teologii își trădează teofilia din oportunism s'au și-o debilitează prin raționalism. Teologul nedublat de teofil este o ființă hibridă până la caricatură. E un candidat la apostasie și un persecutat de propriile lui inconsequențe spirituale. Poate face carieră strălucită dar nu-și va putea agonisi, nici-când reputația de devot și de apostol. Teofilul e în acelaș timp un teofor. Teofilia lui își are rădăcinile ei în misterul lăuntric al teoforiei. Sfintele Taine îi sunt mai scumpe și mai esențiale vieții lui decât toate bibliotecile din lume. Nu vom nega utilitatea teologiei. Ea

inspiră teofilia și o clarifică. Slăviții dascăli ai ortodoxiei erau teologi și teofili deopotrivă. Dar adeseaori sunt înclinat să cred că teologia lor se alimenta tainic din teofilie. Izbânda lor dogmatică era floarea teoforiei. Duhul Sfânt pentru ei nu era numai o temă de metafizică religioasă ci însuși adevărul, vistieriu bunătăților, mângăietorul și dătătorul de viață. El sălășluia în ei și îi curăția de toată întinarea. El «îi povățuia» și-i «lumina». «Așa s'a părut nouă și Duhului Sfânt» cu care ei își pecetluiau opera de lămurire a sfintelor taine ale credinței era expresia unei intime experiențe harice și a unei profunde certitudini spirituale.

Teofilia te mântuește sigur. Teologia te poate pierde. Poporul cel simplu și smerit se izbăvește prin teofilie. Ce teologie poate ști el? N'a învățat-o de nicăiri. Abia dacă e familiarizat cu învățătura creștină așa cum e înfățișată într'un catehism elementar. Dar absoarbe credința din frumsețea și lumina sfintelor slujbe și și-o preface în cucernicie personală: se roagă, se sfințește prin Sfintele Taine, postește, cinstește lucrurile sfinte, are sfială de păcat și moare în mângăerile nădejilor evanghelice. Teofilul are mai multă sensibilitate mistică decât teologul. Percepția misterului la el e mai directă și mai vie. La teolog ea e împedecată de atâteaori de opacitățile și incertitudinile cugetării care nu e în totdeauna pe drumul cel mai bun.

Teofilul are o ereditate spirituală și ține la ea cu scumpătate — căci El trăește din sugestiile unei datini sfinte și verificate milenar de conștiința omenească — de aceea el e atât de refractar inovațiilor și reformelor și atât de credincios obiceiurilor străbune chiar când ele sunt reminiscențe din politeismul păgân și din superstițiile obscure ale omului primitiv nuanțate cu culoare creștină.

Teofilul este echilibrat. Creștinismul lui este spontan, natural și pragmatic. Virtutea nu-i cere nici un efort. Ea îi apare ca o datorie pe care și-o împlinește simplu și tihnit cum îi e simplă și tihnită și viața și moartea. Ii e teamă de Dumnezeu și rușine de oameni.

Teologul are mult de învățat și de imitat dela teofil. Teologul catihet are azi chemarea să facă educația întru teofilie a păstoriților săi, iar aceasta însemnează ca teologia lui nu numai să nu fie în dezacord cu teofilia lui dar să se întrupeze într'o desăvârșită armonie în personalitatea și în activitatea lui întregă.

În școalele noastre teologice se dă o mare importanță teologiei și ceva mai puțină importanță teofiliei.

Așa ne explicăm anomalia dătătoare de mari temeri și vestitoare de mari primejdii că sunt studenți teologi care în cei 4 ani de învățatură teologică nu s'au spovedit și nu s'au apropiat de Sf. Potir niciodată. Dacă păstorii de mâine vor fi numai titrați academici fără nici un picur de cucernicie, va fi grav amenințată și teofilia ereditară, aproape instinctivă, a poporului nostru.

Teolog fără teofilie azi, înseamnă mâine popor fără supraveghere duhovnicească, popor pe care teologia noastră îl pierde prin smintelile impietății pe care ea n'a putut-o înlătura și tămădui, popor accesibil tuturor anarhiilor religioase și sociale și subjugat tuturor satanismelor care urlă în văzduhul veacului.

Teologul teofil singur va putea superioriza și purifica instinctul religios adâncind și iluminând conștiința religioasă a neamului nostru.

Căci câtă vreme «teologul rafinat și aproape ateu ia locul ruinatului teofil de altădată» cum se exprima într'o clipă de profundă decepție un catehumen al preoției creștine, nu putem nădăjdui nici o izbăvire din haoticele noastre stări morale și sociale. Împărăția lui Dumnezeu în țara noastră se va depopula și de acei teofili de datină și de instinct prin lipsa de teofilie a teologilor și desigur în bună parte și prin semidoctismul religios al teofililor înșiși.

Pedagogia misterului creștin trebuie aplicată în primul rând studențimii noastre teologice pentru a o face profund teofilă și teoforă.

Efortul pe care studențimea teologică l-a făcut cu o pasiune vrednică de alte ținte mai sfinte, de a se asimila în totul mediului universitar laic, a însemnat fali-

mentul teofilei și compromiterea chemării pastorale la care ea va fi chemată mâine după expirarea noviciatului ei teologic.

E ceasul să ne întoarcem la vatra noastră familiară. Ne așteaptă acolo mulțumiri neînchipuite și zădarnic căutate aiurea. Fii risipitori de har atâta vreme, iată în locul roșcovelor vi se îmbie trupul și sângele lui Hristos, inelul mistic al reintegrării în familia apostolilor și evangheliștilor și vestmântul de cinste pe care lumea nu-l urăște decât pentru că nu-l iubim noi după cuviință.

«O problemă de activitate practică se pune Bisericii — aceea de a grupă, de a organiza științificește și prin entuziasm, tineretul care instinctiv să tragă spre ea, ca spre o sfântă *«Alma Mater»* (G. M. Ivanov).

Să se apropie teologii noștri prin teofilie de sfintele altare ale Bisericii noastre și atunci vor putea atrage și tineretul entuziast al României spre tainele lor luminoase și renăscătoare.

«O societate nu se poate evangheliza decât începând cu copiii, cu acești «muguri de Dumnezeu» din care preotul trebuie să crească flori și fructe dumnezeiești» (*Nichifor Crainic*).

Este însă preotul însuși atât de evanghelizat în senzul teofiliei creștine și ortodoxe ca să poată «des-cuia marele mister prin care omul se poate umaniza» tineretului și poporului nostru? E aceasta o problemă gravă de organizație pastorală care trebuie să preocupe azi serios pe factorii responsabili și competenți ai vieții noastre teologice și bisericești.

Avem nevoie de teologi cari-și lămuresc credința și-și precizează chemarea lor în lume prin disciplinele teologice și prin asceza virtuților evanghelice nu de teologi care-și mortifică avântul credinței prin raționalism și prin tristele experiențe ale vițiilor și deșertăciunilor contemporane. Teologia trebuie să se convertească fără întârziere la teofilia din care s'a născut și pentru realizarea căreia există. Mai multă viață sacramentală, mai multă viață de rugăciune, mai multă viață meditativă, iată

izvorul renașterii creștine a teologilor și a tineretului nostru în general.

Organele de percepție a misterului se vor înmulți și glasul lui Dumnezeu nu va mai răsună «în pustiu» în omenire.

«Să ne apropiem deci de specialiștii credinței, de mistici, de profeți și de oamenii de rugăciune. Altfel vom muri sufocați de lipsa respirației spirituale, de lipsa rugăciunii. Poarta împărăției lui Dumnezeu nu se deschide decât cu cheia rugăciunii». (*Par Christ et pour Christ. Sadhou Sundar Singh*). «Pustia cea însetată a sufletului omenesc se va bucura și va înflori ca crinul». (Isaia XXXV, 1) rodită de sâmburii dumnezeiești ai rugăciunii și de roua vecinică a sfintelor taine. Să renunțăm la cerebralismul teologic dovedit atât de steril și să cultivăm ca niște horticultori ai cerului florile nemuritoare ale vieții harismatice în inimile creștinilor de azi. Clientela diavolului alcătuită din sceptici, raționaliști și atei, din apostatați și prigonitori, se va împuțina treptat treptat când vor spori în lume legiunile eroice ale sfinților și profeților, ale misionarilor și martirilor.

«Venite et videte, quoniam suavis est Dominus!».

Prof. Dr. Gr. Cristescu.

Religia în Germania de azi!

De când s'a introdus în Germania neobligativitatea învățământului religios, ca cel mai interesant fenomen al timpului apare discuția inversunată asupra catehizării tineretului un simptom foarte îmbucurător și vrednic de atențiune pentru cercurile cele mai largi ale societății. Acestei lupte spirituale pe lângă toată vâltoarea curențelor filosofice cari stăpânesc lumea cugetătoare în această țară, i se dă cea mai mare atențiune, fiindcă ea este cea mai rodnică pentru reclădirea poporului german. Aceasta este o luptă la care iau parte bărbați și femei însă nu numai ca membrii unui partid, unei organizații profesionale, ci în rândul prim ca părinți ai copiilor lor, ca depline personalități, cari nu sunt conduși numai de programele partidului ci mai înainte de toate își ascultă glasul inimei, atunci când e vorba de creșterea religioasă a copilului lor. Conducătorii spirituali germani sunt convinși că azi la întrebarea asupra învățământului religios, trebuie să se aprindă în mintea omenescă lumina cunoștinței faptului, că în viața noastră nu poate stăpâni numai rațiunea și șematismul ei, ci că există puteri iraționale cari în mod irezistabil își pretind dreptul lor.

O deosebită atențiune merită această problemă a catehizării din punctul de vedere al pedagogiei sociale fiindcă celce se ocupă cu ea nu se ocupă pentru el însuși ci în rândul prim pentru copilul său. Iar a te gândi la copilul tău înseamnă a privi în viitor, înseamnă a te simți responsabil pentru generația viitoare întrucât nu e vorba de asigurarea economică a copilului ci de grija pentru sufletul lui, pentru fericirea lui sufletească. Astfel de grije înalță pe om asupra egoismului și deșteaptă în el simțământul responsabilității pentru generația viitoare și pentru spiritul care are să stăpânească viitorul ei.

Dacă voim să cunoaştem lupta pentru rezolvirea problemei catehizării în Germania, trebuie să cunoaştem în câţva puterile spirituale, cari se manifestă în cultura acestui popor. Trebuie să încercăm a pătrunde ex interioribus lupta spiritelor germane şi a constata, ce rol are religia în lupta concepţiilor de viaţă.

Voind să constatăm rolul pe care-l are religia în lupta concepţiilor de viaţă să ne oprim puţin la concepţia de viaţă *religioasă*.

A defini sau a destăinui cu exactitate fiinţa religiunii este o problemă grea. Simţământul religios, care se înalţă din adâncul sufletului omenesc şi se manifestă într'o bogăţie extraordinară de forme, în zeităţi, în documente sfinte, în învăţăturile şi faptele minunate ale profetilor mari, precum şi în viaţa de toate zilele, în exemple majestuoase, în biserici şi pelerinagii, în cămara singuratică a omului muncit şi asuprit, acest simţământ nu se poate cuprinde într'o singură formă petrificată. Însă o profundă cercetare după ultima lui esenţă ar putea descoperi izvorul principal, din care izvoreşte toată bogăţia de forme.

Ne este cunoscut că Lactanţiu deduce cuvântul religie dela latinescul «*religare*» o interpretare plausibilă din punct de vedere etimologic. Noi însă vom încerca să aflăm un înţeles mai profund.

Religia înseamnă aşa dară o «*legătură sfântă*» Omul nou aşezat în lumea aceasta, percepe tot ce este în jurul lui ca o mulţime mare de obiecte şi întâmplări fără nici o legătură, cari, parte influenţează favorabil, parte ameninţă cu distrugere viaţa lui. Aruncat de mână sorţi între îngrozitor şi sublim, frică şi bucurie, durere şi fericire încearcă a stabili o oareşcare «*legătură*» între tot ce-l înconjoară, încearcă să descopere un înţeles oareşcare în tot ceea ce îi pare la început fără nici un sens. Încearcă a reduce, a «*lega*» totul de-o unitate superioară, de un principiu înţeles de el. El vrea să ştie pentru ce există, pentru ce trebuie să trăiască, pentru ce una sau alta este tocmai aşa şi nu altfel, pentru ce o întâmplare sau alta l-a atins tocmai pe el şi nu pe altul. Ca

omul să poată săvârși această operațiune atât de necesară pentru el, este înzestrat cu două puteri sufletești, rațiunea cugetătoare, cercetătoare, cumpănitoare și sentimentul, care pătrunde faptele și caută pretutindenea relațiuni intime cu sufletul propriu. Ambele se întregesc reciproc, sunt sprijinite sau stânjerite în acțiunea lor de voință și nu se poate despărți una de alta. În general se poate spune că drumul rațiunii îl urmează știința, iar drumul sentimentului este rezervat pentru omul religios și pentru artist.

Știința progresează încet pe drumul ei în cercetarea naturii și a vieții omenești. În dezvoltarea milenară a științei e ceva tragic. Cu cât devine ea mai profundă și triumghiurile ei mai grandioase, cu atât mai mult se depărtează de ultimul ei scop, de unitatea în explicarea lumii. La înălțimea ei de azi știința se ramifică într-o mulțime de specialități, dintre cari fiecare își clădește concepția sa în felul său. Aproape fiecare învață, urmează un alt drum, fără însă ca drumurile diferite să se unească cumva. Impreunarea diferitelor terene de știință, e lăsată filosofului. Îndată ce a prins filosoful firele toarse de specialiști și vrea să le împreune într-o unitate, află numai decât lacune, spărturi, abizuri, între singuraticile științe și chiar și în ele înșile. Iar dacă încearcă a le astupa cu puterea rațiunii, dacă vrea să afle originea și ținta ultimă a științelor, e silit să părăsească numai decât terenul științelor exacte.

Puterea de a sintetiza singuraticile științe pentru a forma un sistem complet o soarbe din adâncul sufletului său. Însă nici un sistem filozofic nu e clădit pentru vecie. Măreața clădire se dărâmă îndată ce cercetările științifice pe cari se bazează, ajunge la rezultate noi.

Asupra temeiului asupra clădirei și încoronării întregului sistem nu decide rațiunea, ci altceva neexplicabil, o necesitate irațională a sufletului, care s'a folosit numai de irațiune pentru stămpărarea focului intern. «Spre a fi filosof trebuie să te naști și să te formezi tu însuși căci altcum, prin nici o artă omenească nu poți deveni», spune marele filosof german Fichte. Prin

aceasta atinge ultimele motive iraționale, din cari se naște filosofia, și cari totodată sunt acelea în care filosofia vine în atingere cu religia. Fiecare filozofie adevărată la începutul drumului său e dubitare, la jumătate știință, iar la sfârșit o credință puternică și prin această Religie.

Astfel ne-am apropiat de drumul al doilea, care ne duce la formarea unei adevărate concepții despre viață și lume, la drumul simțământului religios.

Dacă rațiunea aleargă la lumea simțurilor, pentru a afla o rezolvare a tainelor firii direcției opusă urmărește simțământul religios atunci, când vrea să afle o stămpărare a dorului infipt, adânc în firea omenească, de a afla senzul existenței noastre. Naturalistul urmărește prin microscop viața organică până la punctul ei de plecare, până în ultima celulă, și dacă nu poate rezolva cu desăvârșire cel puțin să înțeleagă mai bine taina vieții. Iar omul religios își îndreaptă toată atenția asupra sufletului propriu, se coboară în adâncimile lui și ascultă acolo țesutul și cumpănitul cugetelor, formarea tablourilor și figurilor, cari se înalță ca din adâncuri nepătrunse.

Se lasă răpit de fiorul misterios, tresare de fericirea pe care o poate simți numai în adâncul sufletului. Pe lângă aceia este convins, că și el poate — mai clar decât naturalistul în preparatele lui de sub microscop — posedea în sufletul său o părticică, fie ea cât de mică a universului întreg și că în sufletul lui aceeași putere creatoare pulsează, care dă viață lumii întregi.

În oarele singurătății și părăsirii aude omul religios vocea sufletului său. Un fapt pe care ni-l dovedește marele geniu al lumii Göthe, care din experiența sa proprie, pune pe buzele cântărețului desperat următoarele cuvinte:

Celce n'a udat pânea sa în lacrimi
«Wer nie sein Brot mit Tränen ass.

Celce n'a petrecut nopți întregi plângând
Ver nie die langen kummervollen Nächte

Mustrat de gânduri grele
Auf seinem Bette weinend sass

Acela nu vă cunoaște pe voi cereștilor puteri
Der kennt auch nicht ihr himmlischen Mächte».

Acesta este glasul adevărat al sufletului religios. Aici se descopere omului o lume nouă, aci trăește el ceea ce ochiul n'a văzut și urechea n'a auzit. Aci se destăinuie omului lumea transcendentală, din astfel de momente înălțătoare se coboară asupra vieții întregi o rază, în lumina căreia toate contrastele se împacă; viața omului se înobilează, devine înălțătoare, primește o sfințenie oareșcare. Și un geniu religios vrea să propoveduiască ceea ce zace în sufletul său. El vrea să împărtășească pe toți cu fericirea, pe care o simte, el vrea să aducă omenimea la drumul sufletului, al vieții adevărate, scoțându-o din întunerecul morții.

Astfel devine omul religios profet. El expune bogăția nouă, care este dăruită sufletului său. Prin aceasta începe o lucrare pe care nici când nu o poate desăvârși. Limba este mărginită. Ii lipsesc cuvintele cari ar putea exprima în mod corespunzător simțul religios. Profetul însă se ajută așa cum poate. El își crează limbajul său propriu, întrebuintând cuvinte vechi și noi din tezaurul timpului său, toarnă însă în ele o viață cu desăvârșire nouă, cuvintele primesc un nou înțeles, ceea ce omului religios îi pare a fi o interpretare arbitrară. Astfel cuvântul prorocului în sfânta Scriptură, care conține cuvântul lui Dumnezeu, actul sfânt, în care este scris aceasta, dogma în care e formulat sâmburele învățaturii bisericii, toate acestea sunt accesibile numai pentru acela, care posedă în sufletul său facultatea de a simți căldura turnată în cuvânt, sau în litera moartă. Ca să fiu înțeles mai ușor mă folosesc de o comparație. Aici avem acelaș senz, ca și pe terenul artei. Celce nu posedă simț artistic, pe lângă urechile aceluia trec sunetele muzicei fără să-l impresioneze, pentru ochii lui dispare frumseța colorilor, în sufletul lui nu pătrund cuvintele poetului. Și precum un om neartistic în fața unui tablou sau la un teatru vede numai partea dură faptică și prin observațiunile sale triviale strică numai bucuria omului artistic, tot astfel și omul nereligios își dovedește sărăcia lui sufletească făcând critică asupra sfintei Scripturi, sau a dogmei. Sufletul lui nu e în stare să simtă căldura duhului, care a fost turnată odată în aceste forme.

Sfânta Scriptură și dogma se păstrează, se păstrează ca cel mai scump tezaur, nu pentru forma lor, ci pentru acel Duh, care s'a exprimat în ele pentru prima dată și în forma cea mai originală. Dacă însă forma în decursul veacurilor numai este de înțeles, trebuie din nou însuflețită și interpretată de bărbați, cari sunt chemați pentru această muncă aleasă, ca și cum o credință artistică trebuie interpretată numai de un om cu simț artistic.

Cunoscând astfel religia putem înțelege lupta înverșunată pentru susținerea și întărirea concepției de viață religioasă față de celelalte concepții cari la aparență sunt numai acceptabile pentru lumea modernă și vom putea fi singuri că din această luptă care nu numai în Germania bânuie, religia va ieși învingătoare.

Motivele acestei lupte în care tocmai religia este atacată le putem afla în caracterul veacului nostru care ni se prezintă ca cea mai grea criză sufletească. Oplu atât de răspândit a marelui cugetător actual german. Oswald Spengler «Untergang des Abendlandes» a avut un efect cutropitor pe teren sufletească în Germania. A devenit modern a se vorbi despre apusul cultural al lumii occidentale. Credința, că pentru reînălțarea culturii¹ nu se mai poate face nimic, este foarte răspândită. Totul tinde spre putrefacție. Prin aceea că individul se retrage cu desăvârșire și lasă mersul Incurilor ca ceva iresistibil, în voia lui e adormit unica putere necesară pentru înălțarea culturală, a adormit credința religioasă. Și acest fenomen apare în Germania protestantă, a cărei religie se bazează exclusiv pe credință.

Știm că o cultură este creată și susținută prin tăria credinței. La începutul fiecărei culturi stă religia. Prin Mântuitorul nostru Iisus Hristos izbutește o credință nouă, se naște un ideal nou și cu această o morală nouă, o nouă putere de viață care stăpânește lumea, o știință, o artă nouă. Credința religioasă dă vieții un conținut metafizic, care trece peste vremelnicia aceasta. Credința comună într'un ideal, care nu este supus schimbărilor

¹ NB. Că Spengler face o radicală deosebire, între cultură și civilizația veacului.

vremelnice, topește contrastele și face posibilă conviețuirea oamenilor. În comunitatea de credință nu stăpânește principiul luptei pentru existență «bellum omnium contra omnes». Acolo domnește o luptă comună, care leagă în mod armonic toate puterile pentru un conținut de viață spirituală, o luptă, care nu agită pe om contra omului, nu ațâță instinctele brutale ci care desvoltă puterile nobile sufletești și îndreaptă privirea omului spre ținta veșnică. Pânăce e vie și primește nutremânt proaspăt o astfel de credință, se poate vorbi de progres.

De aceasta hrană este lipsit astăzi sufletul popoului german. Și ce urmări grele are lipsa acestui nutremânt am putut constata și eu studiind viața din orașele mari ale Germaniei.

În mijlocul furnicarului din orașul modern se înalță maiestos un dom gotic, un monument creat pentru vecinicie de o cultură puternică, pe care a cunoscut-o Europa, de cultura evului mediu, din punct de vedere tehnic o capodoperă care poate fi pusă alături cu orice clădire modernă. Spiritul însă, care a creat și care trăește încă, ne duce într-o lume cu totul alta. Acea lucrare nu a fost finanțată de o S. P. A. care prin acțiunile ei garantează un venit, un avantaj fiecărui acționar. Ceeace a unit aci puterile omenești spre o creare comună n'a fost interesul egoist, n'a fost un venit sau avantaj, ci fiecare a contribuit cu ceva «ca se facă voia lui Dumnezeu». Lucrătorul și artistul deși primea plata lui, nu lucra numai pentru aceea, ci convins că prin lucrarea lui își îndeplinește datoria față de Dumnezeu. Generații întregi au clădit la un asemenea sanctuar. Peatră se așează pe peatră, figură lângă figură și mulțimea părților singuratece întruchipează o singură voință, o singură idee. Oricare parte își are aci sensul său profund care trece peste tot ce este pământesc. În aceste pietre a primit o formă concretă sufletul și credința oamenilor de atunci. Și dacă ne oprim azi plini de admirație în fața astorfel de clădiri ale veacurilor trecute, mi se pare că din arcurile ascuțite cari seamănă palmelor întinse spre ceruri, din sveltele

columnne și din turnurile de o înălțime amețitoare vorbește către noi puternica credință, care le-a creat care a așezat această clădire măreață în inima orașului făcând dintr'ansa focar al vieții omenеști. A contribui cu munca proprie la ridicarea, susținerea și îngrijirea acestui sfânt lăcaș, a odihni într'ânsul toate acestea produceau în creștinismul de atunci adevărata înălțare sufletească împrumutând vieții lui o țintă ideală.

Și cum este astăzi? Ce a intrat în locul capodoperilor clădite cu o credință unitară? Dacă trecem prin orașele mari ale Germaniei de azi ne oprim uimiți în fața creațiunilor capitalismului. Proletarul de azi trece cu un desăvârșit desinteres pe lângă clădirile pompoase ale culturai moderne. Acelea nu ating sufletul lui, pe el îl interesează numai ceia ce-i rentează. Dacă lucrează la o biserică sau la un palat de bere, pentru el e indiferent.

Dar ce să zicem despre clădirea caracteristică din veacul nostru, despre fabrică? Un monstru al utilitarismului în toată brutalitatea lui.

Parcă ne umple de fiori viața plină de putere, care pulsează în ea cutremurând și pământul din jur. Mașinile cu preciziunea lor uimitoare, care nu cunosc oboseala, sutele de oameni în neconținută lucrare mecanică, inteligența, care conduce toate acestea, e ceva majestos, e ceva înălțător. Și totuși, dacă te apropii de sufletul singuraticului lucrător, afli numai decăt, că toată exactitatea acestui puternic mecanism este fără nici un senz, este o inutilitate pentru el, îndatăce individul nu vrea să fie numai mașină, îndatăce sufletul își pretinde drepturile sale și se întreabă de scopul ce-l urmăresc aici sutele de oameni încheștați într'o muncă comună. Scopul fabricii n'are nimic a face cu sufletul lui, ceea ce se produce în ea de ex. un nasture în milioane de exemplare — lasă sufletul lui rece.

Din observațiunile acestea putem deduce, că între massa poporului german, care constă din muncitori de fabrică, și între munca ei nu mai există nici o legătură sufletească. Muncitorul de fabrică nu află nici o satis-

facție, nici o hrană sufletească în munca lui. Din aceasta rezultă, că ceea ce au creat ei pe teren tehnic, nu mai servește spre înălțarea sufletului. Ei au devenit sclavi ai civilizației, dela care au așteptat să-i facă stăpâni asupra naturii. Impotriva acestei direcțiuni se revoltă sufletul tinerimii de azi, care caută înălțare sufletească în sânul naturei (Wandervogel, Iugendbewegung) ascultând glasul sufletului, care-și cere drepturile sale.

Temeiurile culturei germane actuale le aflăm la unii mari cugetători, cari au știut arăta masei drumul evoluțiunei, drumul care desconsiderând religia și împreună cu ea tinderea spre orice ideal mai înalt, a dus la mecanizarea vieții. Ideile noi ale acestora au aflat teren potrivit în țara mașinilor. Socialismul și marxismul naturalist sunt concepțiile de viață, ale căror idei stau la baza luptei împotriva religiei și a educației religioase.

Socialismul de astăzi e aproape numai «marxism» ale cărui rădăcini se întind până în mijlocul secolului trecut. Opul lui Feuerbach «Das Wesen des Christentums» are o influință puternică asupra lui Marx. Acesta face din materialismul antropologic al lui Feuerbach un materialism istoric, sau cum îl aflăm la Engels, o concepție istorică-materialistă. Conform acestei concepții nu rațiunea se concretizează în materie și decide evoluția acesteia, ci din contră, rațiunea depinde de materia evolutivă, spiritul fiind numai un reflex al materiei. Forțele productive, pământul, care aduce roade, boii, cari trag la plug, puterea omenească de lucru determină condițiunile producției, întreaga organizație a vieții economice, referințele proprietății și organizația socială. Din condițiunile producției se ridică suprastructura iuristico-politică. Întreaga ideologie, religia, morala, arta și filosofia este numai resultanta spirituală a condițiunilor de producție și viață. Astfel precum vedem concepția marxistă exclude spiritul creator ca factor determinant al evoluțiunei. Forțele materiale determină desvoltarea culturei, nu spiritul creator, care își fixează liber ținta sa. Prin aceasta se răpește terenul de manifestare a credinței religioase, a cărei esență constă în faptul, ca omul din

voință liberă să-și aleagă un ideal superior, spre care să năzuiască. Marxismul nu îndreaptă privirea omului spre ceva superior, ci spre ceva inferior. În locul credinței religioase, care se manifestă în aspirația către o țintă supraomenească, întră dogma lui Marx: dezvoltarea societății omenesti depinde și e determinată de evoluția materiei, care decurge după necesitatea legilor naturale. Ideile fundamentale ale marxismului se pun în praxă în cercurile socialiste, cari trec mult peste pătura proletară. Invățătura lui Marx, că materia determină spiritul, că forțele și condițiunile producție sunt dătătoare de ton și pentru «construcția ideologică» adecă pentru religie, morală, artă și filosofie, stăpânește toate încercările de reformă ale prezentului. Lumea e de ferma convingere, că spiritul se schimbă, îndată ce se transformă materia, în care sălășluște. Astfel orice reformă trebuie să se înceapă pe terenul materiei. Deci mai întâiu să purcedem la socializare și ideile socialiste vor veni dela sine. Mai întâiu trebuie să părăsim biserica și simțământul religios va adormi dela sine în sufletul omenesc. Mai întâi să schimba planul de învățământ și atunci va pătrunde alt spirit în școală.

În Germania se arată însă foarte evident, că spiritul și simțământul nu se pot fabrica. În lupta împotriva religiunii, împotriva ordinei sociale dominante și pentru mai multă pâne, salar și timp se satisfac însă numai recerînțele trupești. Acest fapt l-au recunoscut și cugețătorii socialiști. Cu cât mai mult s'a răspândit socialismul, cu atât mai arzătoare deveni întrebarea: cu ce se umple sufletul muncitorului, care trebuia scăpat de lipsurile trupești prin lupta pentru mai multă pâne? Mari valori spirituale nu poate crea dela sine lucrătorul simplu. Acelea trebuie să le primească dela alții. Astfel se văzu socialismul silit să se adreseze la burghezie împrumutând dela aceasta bunurile sufletești, cu ajutorul cărora a avut să-și clădească jumătatea a doua a concepției sale. El se avântase așa de sus cât putuse. Știința era preamăritul zeu al burgheziei capitaliste, liberale. Și când se vorbea despre știință se subînțe-

legea știința naturală, care făcuse posibil avântul atât de puternic al civilizației din secolul al XIX-lea. Pe timpul ivirii marxismului știința naturală era pe cale de a-și crea o nouă concepție de viață. Vogt, Moleschott, Büchner întemeiază prin mijlocul secolului trecut materialismul naturalist, care a evoluat până la monismul lui Haeckel și energismul lui Ostwald. Materialismul istoric a lui Marx întinse mâna materialismului naturalist pentru a afla o întregire în aceasta.

Legătura strânsă între materialismul istoric și naturalist — sau cum se numesc azi — între socialism și marxism s'a putut făuri cu ușurință ambele concepții de viață, după originea lor fiind ieșite din acelaș spirit. Ambele au început deodată cu ivirea lor o luptă aspră în potriua religiunii. Marx pornind dela Feuerbach, Vogt în scrisoarea sa: «Köhler-glaube u. Wissenschaft», Büchner în opurile lui despre materie și energie, Moleschott în opul său: «Kreislauf des Lebens» până la «Welträtsel» a lui Haeckel și cursurile asupra filosofiei naturaliste ale lui Ostwald, fură tot atâtea opuri pline de atacuri înverșunate «de ură mare și hulă urâtă împotriva lui Dumnezeu». Toate aceste scrieri sunt pătrunse de un sentiment, care exclude cu cea mai mare unilateralitate admiterea oricăror idei religioase. Ambele curente filozofice îndreaptă privirea omului spre ceva inferior. Marxismul, spre forțele productive, evoluționismul, spre derivarea omului din maimuță și evoluarea spiritului din materie.

Aceste concepții despre lume și despre viață, cari se bazează pe cunoștințele și ipotezele științelor naturale, sunt în general cunoscute; ne întâlnim cu ele azi atât de des încât o expunere mai amănunțită a lor nu o aflăm necesară. Pe noi ne interesează mai mult ce a pierdut din punct de vedere religios, Germania. Unde au prins rădăcini puternice aceste două concepții de viață, s'a ivit în rândul prim o slăbire mare a acelei puteri sufletești pe care se bazează religiositatea, s'a ivit slăbirea sentimentului. Prin învingerea rațiunii asupra naturii a perit sentimentul original, care pune pe

om în legătură intimă cu natura și cu lumea. Însă sună cam paradoxal, că tocmai știința naturală a înstreinat pe om de natură și a rupt legătura vie între ea și om. Deși a făcut o cucerire mare în domeniul naturii, inima însă a rămas cu toată această cucerire, rece; știința naturală a dat, ce e drept, naștere tehnicii fabuloase, care a învins timpul și spațiul, a mărit foarte mult prin mașină puterea omului; sufletul însă s'a ofilit. Și pentru ce? Viața de toate zilele ne dă răspuns la această întrebare. Sentimentul joacă un rol foarte important în cârmuirea vieții noastre. El are mare influență asupra voinței și a cugetării. Sentimentul se formează după felul viețuirii noastre. Celce săvârșește o lucrare naturală în formă naturală, acela și simțește natural. Cine cunoaște sufletul plugarului sau al ciobanului român, acela cunoaște acest fapt psihologic. Sufletul lui e în strânsă legătură cu codrul în sânul căruia trăiește. El înțelege freamătul frunzișului, murmurul apei, pentru el toate plantele sunt ființe însuflețite, cu cari își împarte durerea și bucuria. Grădinarul simte o legătură intimă cu plantele pe cari le-a grijit. El știe cum rădăcinile acelor se întind însetate și cum ele devin vesele și recunoscătoare sorbind apa răcoritoare.

Indată-ce întreprinde însă mașina o astfel de lucrare, se nimicește această afinitate. Dacă plantele vor fi udate de scocuri în cari mașina trage apa, dispare raportul nemijlocit între plantă și om. Dispare sentimentul de dragoste față de floarea pe care o udă omul și sentimentul recunoștinții din partea floarei udate. Omul nu mai poate avea o comuniune cu plantele, ci el devine un rob al mașinei. Sufletul lui e lipsit de căldura vieții, întru cât el este stăpânit de un obiect fără suflet. Pierderea puterii sufletești prin mecanizarea naturii și a omului este înspăimântătoare, iar sentimentul religios devine sistematic sugrumat. Nici misticismul naturalist, care începe a se ivi azi pe terenul monismului — nu poate fi de mare folos pentru masa mare. Noțiunile, cu cari lucrează misticismul naturalist, sunt prea abstracte, prea vagi, prea generale și pretind o putere de intuiție

prea mare, cum avea de ex. Goethe, care vedea în cosmos puterile cerești coborându-se și înălțându-se și întinzându-i lui cupa de aur. Un astfel de avânt spiritual nu mai are omul de astăzi.

Dorul fierbinte după o legătură intimă cu tainele firii, cu ceva mistic, cu ceva supraomenesc, un fenomen nou, care se ivește tot mai mult în sufletul poporului German îl putem cunoaște din fabuloasa trecere, ce o au cărțile lui Waldemar Bonsels: «Die Biene Maia» (349 mii) «Himmelsvolk» (295 mii) «Indienfahrt» (180 mii) și altele. Sunt cărți despre «Dumnezeu, flori și animale». Ingerii trăesc întradevăr, mijlocesc legătura între cer și pământ, om și natură. În natură precum mărturisește autorul este iară loc pentru religie, pentru creștinism. Acolo povestește teiul bătrân, care a văzut sute de ani, florilor și animalelor din jurul lui, despre oameni ca și despre Mântuitorul lor, care din iubire a murit și iarăș a înviat: «aceasta se numește cea mai mare minune, care a văzut-o pământul. Și dacă acel om, care a săvârșit-o spre binele oamenilor, aceasta a făcut-o din ură față de moarte, de care ei se temeau și în neclintita sa credință că dragostea e mai puternică decât moartea. În țara voastră acest fapt nu este minune, ochii noștri îl văd în fiecare zi și credeți-mi, iubitele mele flori, că ora, în care petalele voastre se deschid soarelui, e tot așa de bogată în minuni, ca și aceia, în care acel mort s'a sculat din groapă. Și azi învie aceaș putere, și morții vor învia totdeauna. Nici când n'a crezut un om cu mai mare putere în stăpânirea sa. Împărăția lui e aceiași în care noi arborii ne desvoltăm, coroana frunzișului, în care un animal inspiră aerul pentru viața sa și în care stelele strălucesc. Acea împărăție nu se află în ceruri îndepărtate, ci e în mijlocul nostru. Ruga noastră fierbinte a fost, să vină în mijlocul nostru, și cu această cerere chemăm primăvara caldă și înfloritoare, pacea locurilor noastre, drumul sufletului nostru spre lumină și vecinica întoarcere a bucuriei. Noi suntem cu toții pe acelaș drum. Totdeauna e o bucurie curată când vine împăratul la noi.

Odată un copil în umbra mea pe malul râului a aflat o piatră pestriță, a ridicat-o și a răs. Eu am prins o rază din ochii lui, în care am deslușit împărăția. Eu am înțeles, că acel om, despre care v'am povestit, a spus odată: voi nu veți afla împărăția, dacă nu veți fi ca pruncii.

Eu cred că nimic nu ar avea o atât de mare valoare pentru om, ca atunci când află în inima sa împărăția. Trupul lui va îmbătrâni însă sufletul va întineri, când a aflat drumul spre iubire. De trup se apropie moartea inevitabilă, însă de suflet primăvara vieții. Pentru trup se va sfârși odată viața, însă pentru suflet, moartea aceasta e o minune rară, pentru soarta și destinul omului aci pe pământ»...

Ce schimbare puternică a trebuit să se întâmple în sufletul acestui popor, dacă ne gândim, că în 1899 «Welträtsel» a lui Haeckel, cartea în care taina lumii, venirea Mântuitorului nostru Isus Christos se explică printr'o simplă istorie, că Isus ar fi copilul nelegitim al căpitanului Pandera și a prostituatei ebraice Mirjam și că o astfel de carte, în primii ani a avut o ediție în 300 mii de exemplare, iar astăzi cartea lui Bonsels în care natura plină de minuni se împreună cu minunile religiunii, într'o armonie profund simțită, cartea aceasta ajunge, deasemenea în puțini ani o ediție în 295 mii de exemplare.

Cum a fost posibilă o astfel de schimbare, ne învață istoria filosofiei a veacului din urmă. Ori unde privim aici pe terenul filosofiei, științei, artei, pretutindenea putem constata lupta împotriva științei naturale ca concepție de viață. O luptă purtată numai cu arme spirituale, cari sunt conduse de puterea dorului după împărăția sufletului.

A fost o întoarcere dela natură spre cultură, dela real spre ideal, dela materia moartă spre sufletul viu, o schimbare care s'a dezvoltat în mod treptat în viața spirituală a veacului ultim. Ea a început în regiunile cele mai înalte ale spiritului, în filozofie. De acolo trece pe terenul științelor spirituale, se dezvoltă în arta contem-

porană și în mișcări grandios organizate trece chiar și în viața de toate zilele. Invingerea cugetări naturaliste a adus cu sine disprețul filosofiei. Ea era privită ca o speculație stearpă, care nu folosește nimic vieții sau științei. Se credea, că Filozofia numai astfel va putea fi îndreptătită la existență, dacă va părăsi intenția sa de a crea omenirii o concepție de viață integrală. Ea fu deci silită, să pășească prin o lucrare migăloasă, pe drumul inducției, pe care îi premergeau atât de glorios științele naturale. Astfel filosofia, ca și științele, se izolează în regiunile specialităților multiple. Marele rezervor al cugetărilor omenirii, istoria filosofiei, devine un domeniu pentru sine, în care istoricii filosofiei, cu metodă exactă se ostenesc a reedita toate concepțiile sistemelor cugetătorilor vechi. În teoria cunoașterii se întorc la Kant și clădesc mai departe pe temeiul «științific» așezat de acesta. Psihologia experimentală, care lucrează după metodele științelor naturale, pretinde să fie ea singură bază la întreaga clădire a științelor spirituale. Psihologia popoarelor și sociologia, ca bază a istoriei, estetica experimentală ca itinerar pentru artă, pedagogia experimentală, ca bază științifică a educației, toate acestea sunt fructele veacului naturalist.

La sfârșitul veacului al XIX-lea se începe reformarea filozofiei prin îndreptarea privirii dela natură spre istorie. În opul său «*Einleitung in die Geisteswissenschaften*» Wilhelm Dilthey pune în discuție tesele, cari îndrumă cugetarea în nouă direcție. Aici nu e vorba numai despre contrastul metodelor naturaliste și istorice. Autorul pune în fața științelor naturale istoria, ca acel domeniu în care personalitatea omenească liber creatoare urmează liberă idealul și scopul născut din spiritul ei liber. Era scopul de a elibera pe om din cătușele științei naturale și a nimici părerea, că omul e numai un animal vertebrat superior, numai product al instinctului și să câștige teren cealaltă parte a ființei omenești, spiritul, personalitatea, caracterul, geniul creator.

Cu adevărată temeinicie germană se întreprinde această lucrare. Idealismul german, care plutea în sfere

înalte, a fost silit odată, să cedeze terenul materialismului naturalist, pentru că nu a putut corespunde cercetărilor empirice. Un idealism nou trebuia bazat mai sigur, și să nu sboare peste cercetările științei naturale. Astfel se cedează naturalistului ce-i compete lui, natura toată, și omul întrucât e ființă naturală. Husserl, Windelband, Rickert și Simmel despart exact natura de domeniul istoriei, în care omul nu apare ca ființă naturală, ci ca personalitate liberă care dă naștere culturai omenești, filozofica și care ca făptură spirituală se ridică deasupra oricărei științe naturale. Astfel s'a ridicat lângă filozofia naturii culturii, în care s'a făcut loc pentru religie și pentru înțelesul ființei ei profunde, precum și pentru spirit, ideal și idealism. Lumea germană recunoaște, că nici o cultură nu poate fi înțeleasă fără aprecierea puterilor religioase și a credinței religioase, care a creat și a ținut în viață cultura.

La aceasta s'a adaus o schimbare în interiorul științelor naturale, precum și a concepției de viață întemeiată pe acestea. Materialismul pierde terenul, pe care fu clădit: materia, ultimele părți ale materiei, atomii cu cari se opera fără ca să-și dea cineva seamă că aceia au numai caracter ipotetic, n'au mai putut rezista cercetări profunde. De când se pot «descompune» unei atomi, de când Ostwald a suplinat atomii cu energia a venit învingerea materialismului științific. Pe lângă aceasta suferi o sguđuire nimicitoare al doilea stălp al concepției de viață naturalistă, evoluționismul lui Darwin.

Neovitalismul dintre reprezentanții căruia amintim aici numai pe renumitul prof. al universității din Lipsca-Hans Driesch ne dovedește, că un proces al evoluțiunei causale, ceea ce formează baza darvinismului, este imposibil și că însăși știința naturală nu mai ține cont de el. De asemenea se poate observa o schimbare în psihologia experimentală, care voia odată să înghită științele spirituale. Și aici se începe o revizuire a metodei și a terenului de cercetare. O privire în întreaga situație critică ne oferă opul Dlui prof. univ. Felix Krüger din Lipsca: «Über Entwicklungspsychologie»

(1915). Ceeace se pretinde aici e luarea în considerare a faptului, că fiecare individ nu e numai ființă naturală ci că stă în un anumit mediu istoric dat și că are un trecut individual. Scopul lui Krüger e, de a afla legi dezvoltării psihice, iară nu legi naturale, valabile pentru toți oamenii, precum a încercat Wundt în «Psihologia popoarelor». Prin aceasta se depărtează psihologia de o mecanizare a vieții sufletești și ajunge la o biologie a fenomenelor sufletești. Aceasta caută și are nevoie de legătură cu științele spirituale și împreună cu acestea trebuie să ducă la o filosofie a culturii.

Trecerea dela materie la spirit, dela natură la cultură nu se mărginește numai la terenul filozofiei. Ea devine un semn caracteristic pentru știința prezentului, ci în rândul prim o știință spirituală. Necesitatea unei cunoașteri mai profunde a sufletului apare pretutindenea. Fiind vorba de religie e timpul să aruncăm o privire asupra teologiei.

Indreptarea spiritului spre filosofia culturii nu a lăsat teologia neatinsă. Teologia prezentului s'a îmbogățit cu două științe noi. Știința și psihologia religiunii. Ambele înseamnă o lărgire și o aprofundare însemnată a lucrării ei, totodată însă și o mutare a punctului de gravitație a interesului teologic. O preocupare temeinică de religiunile popoarelor de pe întreaga suprafață a pământului ne învață să înțelegem viața religioasă a cultelor străine și a o aprecia ca o luptă pentru aflarea adevărului religios. Această știință a provocat apoi în Germania o cercetare temeinică a esenței și valorii proprii în religiositatea creștină. Aici s'a cerut o revizuire a problemelor principiale, în tratarea cărora s'a folosit psihologia religiunii. Dacă știința religiunii nu se oprește la culegerea și compararea de acte și monumente, moravuri și datini religioase, atunci trebuie să treacă la o înțelegere a vieții sufletești care a produs aceste forme de manifestare a credinței religioase. Primele încercări n'au dus la nici un rezultat îmbucurător fiind prea strâns legate de metodele experimentale, cu cari nu se poate pătrunde în procesul complicat al vieții religioase. Și

pe acest teren aflăm abatere dela metoda naturalist și o întoarcere spre procedeul spiritualist. Ceeace se pretinde astăzi dela un psiholog religios și ceeace se așteaptă dela psihologia religiunii, e ca în rândul prim psihologul se fie om religios și să fie capabil a se transpune în acea stare sufletească, pe care o cercetează. Scopul cercetărilor teologice actuale e a înțelege simțul religios în claritatea lui. Năzuința e de a pătrunde simțul religios în sine pe baza unui studiu intensiv al tuturor religiunilor, iară nu a constata una sau altă religie în condițiunile ei istorice.

Precum aici, așa și în toate celelalte domenii ale științei se observă azi o năzuință, de-a afla înapoia tuturor fenomenelor exterioare, sufletul viu. Toate cercetările actuale se caracterizează prin aceea, că nu numai prin rațiune, ci cu toate puterile sufletești tind spre aflarea sâmburelui adevărat al vieții sufletești, a duhului neperitor. Acesta nu se teme de iraționalitate, acesta caută pretutindenea prin iubire ceeace este sufletească. Și e sigur că unde stăpânește un astfel de spirit, acolo are loc și religiunea.

Să îndreptăm privirea noastră acum dela știință asupra artei. Cercetând muzeele și expozițiile produselor de artă în Germania de azi cu cea mai mare satisfacție sufletească putem constata, că între motivele alese de artist, locul prim îl ocupă materialul religios. Pe când pentru un socialist sau monist Biblia ca factor cultural nu mai contează, aflăm o adevărată renaștere a materialului biblic în arta contemporană. Cugetele și sentimentele de cari e stăpânit artistul de azi le putem însă cunoaște mai bine din arta poetică. Știm că poetul ca fiu a timpului său, poate da expresie sentimentului din și adânc, care ca un curent subteran, umple inimile oamenilor. Cuvântul vorbit al poetului e o adevărată revelație a sentimentelor ascunse în adâncul sufletului. Conștiința omenească n'a amuțit cu desăvârșire în Germania nici în veacul naturalist, și astăzi izbucnește cu o putere neasemănată în poezia expresionistă. Poeții se luptă din toate puterile în potrișa călcării dreptu-

rilor sufletești ale omului, în potrive mecanizării omului prin tehnică, în potrive degrađării omului la rangul de animal superior prin știința naturală și împotriva suprimării credinței religioase. Pe trei drumuri se urmărește astăzi câștigarea drepturilor sufletești, și anume: prin zgrăvirea chinurilor sufletești în viața materializată și mecanizată, retragerea sufletului din aceasta realitate și învingerea realității de către puterea sufletească.

Dintre poeții, cari în cuvinte frumoase zgrăvesc chinurile sufletului în realitatea amorțită a veacului, cel mai însemnat este Gerhart Hauptmann. Persoanele lui Hauptmann sunt totdeauna purtătorii unei puteri sufletești, care nu se poate manifesta subț povara materiei senzuale și care numai după răpunerea trupului se poate elibera. El așează oamenii într'un mediu foarte întunecat ca lumina sufletului să strălucească mai luminos. Ei sufăr moarte, ca să ne arete, că în om nu este numai o forță mecanică ci că în om trăește un suflet, o schinteie dumnezeiască, care mai repede înfrânge mecanismul materiei, decât să se lase înfrântă de acela. Preamărirea sufletului omenesc, eliberarea scânteii divine în om prin focul iubirei, al suferinței și al morții formează subiectul poeziei lui Hauptmann.

Dacă pe lângă artă voim, să cunoaștem întrucâtva însăși viața în Germania de azi, trebuie să ne îndreptăm privirile noastre asupra mulțimei mișcărilor religioase, cari parte apar din nou, parte ca curenți de mult existenți. Mișcarea socială e mai mare azi ca oricând. Spiritismul, occultismul în toate formele lui îndeosebi ca teosofie și antroposofie primesc un avânt surprinzător. Activitatea unui Johan Müller, școala înțelepciunii întemeiată de contele Keyserling, preamărirea, de care se bucură indianul Rabindranath-Tagore, toate aceste dovedesc, cum caută sufletul acestui popor un razim religios. Mai înainte de toate e mișcarea tinerimei germane, care ne poate interesa mai deaproape. În variația atât de bogată a scopurilor urmărite de aceste organizații ale tinerimei putem afla însă o intențiune comună și armonică, abaterea dela intelectualismul rigid

și o îndreptățită sete după o formare armonică a personalității întregi. Ca pretutindenea așa și în Germania tinerimea e condusă de un spirit romantic. Acest romanticism însă numai este acel al studentului de stil vechiu. Noi aflăm azi în tinerimea germană o luptă perzistentă împotriva materialismului. «Wandervogel»-ul de azi întoarce spatele la tot ceace a creat materialismul și științele naturale, când părăsește orașul mare și aleargă la sânul naturei. Nu demult ieșea tinerimea școlară în natură, rupeau flori și chinuiau animale pentru «scopuri științifice». Azi e mânăta lumea tinăra cu totul de altceva în natură. Ea nu mai face azi «știință naturală» în codru. Tinerii de azi vreau să devină iar oameni fericiți și liberi. Dorul lor este de-a avea ore de înălțare sufletească de-ași scălda sufletul în freamătul codrului și în bucuria cântecului.

Astfel de suflete sunt gata totdeauna și pentru primirea adevărului sfânt, ca cel mai potrivit mijloc pentru stămpărarea focului intern. Experiența amară a trecutului recent din anii de grea încercare de după războiu a lucrat adânc terenul pentru sămânța cerească la Germani, căci în inima acestui popor azi prinde rădăcini tot mai puternice adevărul vecinic al Sfintei Scripturi: «Ce ar folosi omului, dacă ar dobândi lumea toată și ș'ar pierde sufletul».

Dr. Nicolae Terehilă,
prof.

I.

Date școlare.

Statul personal al corpului profesoral.

1. *Eusebiu R. Roșca*, doctor în drepturi, arhimandrit, profesor și director definitiv. Ani de serviciu 32, ca director 31.

2. *Aurel Crăciunescu*, doctor în teologie, protoiereu, profesor ordinar definitiv. Ani de serviciu 23.

3. *Ilie Beleușă*, absolvent de facultatea teologică, presbiter, profesor ordinar definitiv. Ani de serviciu 5.

4. *Nicolae Colan*, licențiat în litere, profesor ordinar definitiv. Ani de serviciu 4.

5. *Grigorie I. Cristescu*, doctor în teologie și licențiat în litere. Iconom-Stavrofor, profesor provizor. Ani de serviciu 2.

6. *Ieronim Grovu*, econom și spiritual. Ani de serviciu 6.

7. *Iosif Hradil*, doctor în teologie, prefect. Ani de serviciu 2.

8. *Dr. Nicolae Iltă*, medicul institutului. Ani de serviciu 16.

Ca profesori suplinitori au funcționat:

1. *Iosif Hradil*, doctor în teologie. Totodată și prefectul institutului.

2. *Nicolae Terchilă*, doctor în filozofie.

3. *Candă Popa*, subvizor în județul Sibiu.

Tot la acest loc se observă, că profesorul de apicultură Alexandru Popa, cu studenții din cursul IV a ținut instrucție din albinărit în: a) 1 Maiu 2 ore; b) în 3 Maiu 2 ore și în 7 Maiu 1 oră.

Activitatea literară

a membrilor corpului profesoral în decursul anului școlar 1925/26.

Dr. Gr. Cristescu:

1. Studii tipărite:

- a) Perspective sociale și culturale în lumina evangheliei;
- b) Sinteze etico-sociale;
- c) Mai aproape de Tine, Doamne;
- d) Un capitol de pimenică ortodoxă și
- e) Percepția Misterului;
- f) Pentru înviorarea entuziasmului pastoral.

2. Conferințe publice:

a) Rugăciunea și energia spirituală a tineretului nostru, ținută în Timișoara.

- b) Pe drumuri de închinare;
- c) Orientarea spirituală a tineretului românesc, și
- d) Ce înseamnă a fi creștin, ținute în Cluj;
- e) Autocrația instinctului și socializarea valorilor morale;
- f) Senzații spirituale din Țara Sfântă, și
- g) Meditații la Locurile Sfinte, ținute în Sibiu.

Prof. N. Colan:

- a) La luptă dreaptă;
- b) Hristos și viața omenească.

Conferințe publice:

- a) Biblia și intelectualii;
- b) Poezia Scripturilor Sfinte.
- c) Originea colindelor.

INSTRUCȚIUNEA.

Cursul I.

1. *Arheologia biblică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

2. *Isagogia*. Introducerea în cărțile T. V., 3 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

3. *Exegeza* T. V., 4 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

4. *Ermeneutica biblică*, 1 oră pe săptămână, prof. N. Colan.

5. *Istoria bisericească universală*, până la 1054, 4 ore pe săptămână, prof. I. Beleuță.

6. *Introducerea în filozofie*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

7. *Psihologia și Logica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

8. *Literatura română*, 2 ore pe săptămână, prof. N. Colan.

9. *Limba ebraică*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu curs II, prof. Dr. A. Crăciunescu.

10. *Limba greacă*, 2 ore pe săptămână, laolaltă cu curs II, prof. Dr. Gr. Cristescu.

11. *Cântări bisericesti*, 2 ore pe săptămână, prof. C. Popa.

12. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.

13. *Muzica vocală*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu curs II, prof. C. Popa.

14. *Seminar biblic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu curs II, prof. Dr. A. Crăciunescu.

Cursul II.

1. *Isagogia*. Introducerea în cărțile T. N., 3 ore pe săptămână, prof. N. Colan.

2. *Exegeza T. N.*, 3 ore pe săptămână, prof. N. Colan.

3. *Exegeza T. V.*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

4. *Istoria bisericească universală*, 4 ore pe săptămână, prof. I. Beleușă.

5. *Istoria bisericii ort. române*, 3 ore pe săptămână, prof. I. Beleușă.

6. *Patrologia și Patristica*, 2 ore pe săptămână, prof. I. Beleușă.

7. *Didactica și Metodica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

8. *Limba ebraică*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu curs I, prof. Dr. A. Crăciunescu.

9. *Limba greacă*, 2 ore pe săptămână, laolaltă cu curs I, prof. Dr. Gr. Cristescu.

10. *Cântări bisericesti*, 2 ore pe săptămână, prof. C. Popa.

11. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.

12. *Muzica vocală*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul I, prof. C. Popa.

13. *Seminar biblic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul I, prof. Dr. A. Crăciunescu.

14. *Seminar istoric*, 1 oră pe săptămână, prof. I. Beleuță.

Cursul III.

1. *Exegeza* T. N., 3 ore pe săptămână, prof. N. Colan.

2. *Teologia fundamentală (Apologetică)*, 5 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.

3. *Teologia dogmatică (Partea I)*, 4 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.

4. *Teologia morală*, 6 ore pe săptămână, prof. Dr. Gr. Cristescu.

5. *Catihetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

6. *Omiletică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

7. *Pedagogia și Istoria pedagogiei*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

8. *Literatura română*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul IV, prof. N. Colan.

9. *Cântări bisericesti*, 2 ore pe săptămână, prof. C. Popa.

10. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.

11. *Muzica vocală*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul IV, prof. C. Popa.

12. *Seminar biblic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul IV, prof. N. Colan.

13. *Seminar dogmatic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul IV, prof. Dr. I. Hradil.

14. *Seminar moral*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Gr. Cristescu.

Cursul IV.

1. *Exegeza* T. N., 2 ore pe săptămână, prof. N. Colan.

2. *Teologia dogmatică (Partea II)*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.

3. *Dreptul bisericesc*, 4 ore pe săptămână, prof. Dr. E. Roșca.

4. *Teologia pastorală*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. E. Roșca.

5. *Liturgica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Gr. Cristescu.

6. *Catihetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

7. *Omiletica practică*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

8. *Sectele*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.

9. *Sociologia*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Gr. Cristescu.

10. *Literatura română*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul III, prof. N. Colan.

11. *Cântări bisericești*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.

12. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.

13. *Muzica vocală*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul III, prof. C. Popa.

14. *Seminar biblic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul III, prof. N. Colan.

15. *Seminar dogmatic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul III, prof. Dr. I. Hradil.

16. *Seminar practic*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

17. *Iglena pastorală*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Iltu.

Tot la acest loc se observă, că profesorul-prefect al institutului Dr. I. Hradil, conform ordinului Preaveneratului Consistor din 20 Octomvrie 1925 Nr. 8567 în Dumineci și sărbători a ținut meditații cu studenții, iar în posturile Nașterii și Învierii Domnului, în săptămânile în cari studenții s'au mărturisit și împărtășit cu sf. cuminecătură, conform ordinului Preaveneratului Consistor din 12 Decemvrie 1925 Nr. 10691, a ținut cu studenții în postul Nașterii Domnului 6, în al Învierii Domnului 7 meditații pioase.

Instrucțiunea în cântările corale s'a făcut în cadrul orelor de instrucțiune din Cântările bisericești și Muzica vocală.

Impărtășirea obiectelor de învățământ între profesori se face evidentă și în următorul

Conspect tabelaric.

Nr. curent	Numele profesorului	A propus obiectele de învățământ	În cursul	Nr. orelor pe săptămână		
				Din obiectele de învățământ în special	Total	Nota
1	Dr. E. Roșca	Dreptul bisericesc	IV	4	6	
		Pastorala	IV	2		
2	Dr. Aurel Crăciunescu	Arheologia biblică	I	2	17	
		Intr. în cărțile T. V.	I	3		
		Exegeza T. V.	I	4		
		dto	II	2		
		Omiletica	III	2		
		dto	IV	1		
		Limba ebraică	I—II	1		
		Seminar biblic	I—II	1		
3	I. Beleuță	Seminar practic	IV	1	14	
		Istoria bis. univers.	I	4		
		dto	II	4		
		Ist. bis. ort. române	II	3		
		Patrologia și Patrist.	II	2		
4	N. Colan	Seminar istoric	II	1	16	
		Ermineutica bibl.	I	1		
		Intr. în cărțile T. N.	II	3		
		Exegeza T. N.	II	3		
		dto	III	3		
		dto	IV	2		
		Literatura română	I	2		
		dto	III-IV	1		
5	Dr. Gr. Cristescu	Seminar biblic	III-IV	1	13	
		Teologia morală	III	6		
		Liturgica	IV	2		
		Sociologia	IV	2		
		Limba greacă	I—II	2		
		Seminar moral	III	1		

Nr. curent	Numele profesorului	A propus obiectele de învățământ	În cursul	Nr. orelor pe săptămână		
				Din obiectele de învățământ în special	Total	Nota
6	Dr. I. Hradil	Apologetica	III	5	15	
		Dogmatica	III	4		
		dto	IV	3		
		Sectele	IV	2		
		Seminar dogmatic	III-IV	1		
7	Dr. N. Terchilă	Catihetica	III	2	12	
		dto	IV	2		
		Introd. în filozofie	I	2		
		Psihol. și Logica	I	2		
		Didactica și Met.	II	2		
8	C. Popa	Ped. și Ist. pedag.	III	2	13	
		Cântări bisericești	I	2		
		dto	II	2		
		dto	III	2		
		dto	IV	1		
		Tipic	I	1		
		dto	II	1		
		dto	III	1		
		dto	IV	1		
		Muzica vocală ¹	I-II	1		
		dto	III-IV	1		
9	Dr. N. Ittu	Igiena	IV	1		

¹ Începând din 16 Octomvrie 1925.

Conspectul studenților înscriși pe anul școlar 1925/26.

Cursul I.

1. Ioan Albu din Apoldul-mare.	18. Gheorghe Micu ¹ din Ludoșul-mare.
2. Nicolae Balca din Tohanul-nou.	19. Ioan Muntean din Ludoșul-mare.
3. Nicolae Bogorin ¹ din Ocna-Sibiului.	20. Vasile Nagy ² din Reteag.
4. Iacob Bologa din Marpod.	21. Gheorghe Neagoș din Valendorf.
5. Victor Briotă din Tohanul-nou.	22. Nicolae Neamțu din Săliște.
6. Iosif Balarca din Intorsura-Buzăului.	23. Nicolae Oancea din Hârja.
7. Ioan Buligan din Călnic.	24. Petru Pătăraș din Boița.
8. Teofil Chiffa din Soporul de câmpie.	25. Alexandru Popa din Po-placa.
9. Sabin Ciugudean ¹ din Vingard.	26. Leon Popa ¹ din Bernade.
10. Romul Dobrotă din Poiana.	27. Vasile Popa din Șaroșul-unguresc.
11. Cornel Doroga din Pricaz.	28. Ioan Popița din Comana de jos.
12. Octavian Dragoș din Vlădeni.	29. Emil Pora din Nadeșul-săsesc.
13. Remus Gheaja ¹ din Laslea-mare.	30. Danil Pușcăriu din Tohanul-nou
14. Petru Gherman din Săliște.	31. Terente Radu din Ruja.
15. Ioan Ghicășan din Sibiu.	32. Iosif Roman din Laslăul-român.
16. Vintilă Greceanu din Năgoești.	33. Ieronim Rudean din Buituri.
17. Ioanid Merișescu din Pietrari.	34. Emil Sămărghișan din Boian.
	35. Ioan Scurtu din Râșnov.
	36. Ioan Șoșu din Băcel.

¹ A părăsit institutul. ² Eliminat.

37. Cornel Timariu ¹ din Bărești.	41. Traian Țițeiu din Măieruș.
38. Isidor Todoran din Ibănești.	42. Mihail Vintilă ¹ din Laslăul-român.
39. Nicolae Toncin din Ocna-Sibiului.	43. Nicolae Vintilă din Măgurelele.
40. Ioan Tudur din Ocna-Sibiului.	

Cursul II.

1. Eugen Alexandrescu din Măciuca.	15. Nicolae Ilea din Topârcea.
2. Aurel Benția din Hurez.	16. Victor Indreiu ¹ din Tebea.
3. Rosalim Boca din Merghindeal.	17. Silviu Josan din Brâznic.
4. Ioan Brote din Rășinari.	18. Laurențiu Neagu din Proștea.
5. Sabin Bunea ¹ din Almașul-mic.	19. Laurențiu Moldovan ¹ din Crăciunelul de sus.
6. Traian Ciocănelea din Făgăraș.	20. Virgil Oprișa din Tebea.
7. Iosif Comșa din Toarcia.	21. Pompiliu Radu din Tărtăria de jos.
8. Sabin Dobre din Mașca.	22. Romul Scrobote din Almașul mare-Suseni.
9. Gheorghe Enescu ² din Peștera.	23. Petru Târziu din Almașul-mare-Brădet.
10. Isaia Enescu din Șimon.	24. Emil Todea din Almașul-mic.
11. Alexandru Florea din Cărăstău.	25. Pascu Trif din Glod.
12. Miron Florea din Cornățel.	26. Constantin Zoican din Știrbeiu.
13. Victor Folea din Mândra.	
14. Tiberiu Herțioga din Daia-săsească.	

Cursul III.

1. Nicodim Borza ¹ din Ormindea.	4. Dumitru Ciuchendea din Șugag.
2. Ioan Brânzea din Brașov.	5. Nicolae David din Răchita.
3. Spiridon Căndea din Bogata-Olteană.	6. Petru Fan din Sântohalm.

¹ A părăsit institutul. ² Eliminat.

7. Romul Iacob din Gura-
sada.	11. Nicolae Popoviciu din
Biertan.
8. Victor Stanca Marin din
Ilimbav.	12. Traian Popoviciu din
Sibiel.
9. Ieronim Morariu din
Hundorf.	13. Aurel Scutea din Păucea.
10. Nicolae Opriș din Dridif.	14. Gheorghe Secașiu din
Răhău.

Cursul IV.

1. Dumitru Achimescu din
Stignița.	5. Nicolae Suciu din Zlaști.
2. Ilarion Felea din Valea-
Brad.	6. Inocențiu Tiruța din Ra-
poltul-mare.
3. Ioan Popoviciu din Ruși.	7. Eugen Uiețiu din Streiu-
Sângeorgiu.
4. Ioan Rusu din Hundorf.	

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Conspect tabelaric

după protopresbiterate despre studenții din arhidieceză
rămași până la finea anului.

Nr. crt.	Protopresbiteratul	Cursul				N o t ă
		I	II	III	IV	
1	Agnita	2	3	1	—	
2	Avrig	—	—	—	—	
3	Băița	—	—	—	—	
4	Bran	5	1	—	—	
5	Brașov	—	—	1	—	
6	Cohalm	1	—	1	—	
7	Deva	—	—	1	—	
8	Dobra	—	1	—	—	
9	Făgăraș	—	2	1	—	
10	Geoagiu	—	4	—	1	
11	Hăteș	—	—	—	1	
12	Hunedoara	1	—	—	1	
13	Ilia	—	—	1	—	
14	Jiu	—	—	—	—	
15	Mediaș	—	—	1	—	
16	Mercurea	3	—	—	—	
17	Oituz	1	—	—	—	
18	Oltul	1	1	—	—	
19	Orăștie	1	—	—	—	
20	Săliște	2	1	1	—	
21	Sebeș	—	1	3	—	
22	Sfântul Gheorghe	2	—	—	—	
23	Sibiu	5	2	—	1	
24	Sighișoara	—	2	—	—	
25	Târnava	3	—	—	—	
26	Târnava-mare	1	—	2	1	
27	Zarand	—	2	—	1	

Conspect

despre poziția socială a părinților studenților rămași până la finea anului.

Nr. curent	Cursul	Preoți	Învățători	Secretari com.	Funcționari	Comercianți	Meseriași	Economi	Notă
1	I.	4	4	—	—	—	2	25	
2	II.	5	2	1	—	—	—	14	
3	III.	4	1	—	—	—	1	7	
4	IV.	2	—	—	—	—	—	5	
Total . .		15	7	1	—	—	3	51	

Starea mijloacelor de învățământ.

Biblioteca institutului și în acest an școlar s'a augmentat parte prin cărți procurate, parte prin cărți donate.

Donățiunile de cărți se fac evidente în următoarele:

a) *Academia română:*

1. Considerațiuni asupra tezaurului dela Vâlci-Trân, lângă Plevna (Bulgaria), de Ioan Andrieșescu cu o notă complementară, de V. Pârvan M. A. R.

2. Câteva portrete noi ale lui Mihai Viteazul, de Al. Buișoceanu, membru al școlii române din Roma.

3. P. Poni. Fapte pentru a servi la descrierea mineralogică a României, prelucrată de D. M. Cădere, conferențiar la universitatea din Iași. Partea I Elemente și Lamprite.

4. Ueber Chinas Pyraliden, tortriciden, tineiden nebst kurze betrachtungen, zu denen das studium dieser fauna veranlassung gibt (Eine biographische skizze) mit 2 tafeln, von Aristide Caradja.

5. Legendele Troadei în literatura veche românească, de N. Cartoian, conferențiar la universitatea din București.

6. Conspectus specierum et varietatum generis rubus L, de Constantinus Hormuzaki.

7. Cea dintâiu istorie universală tipărită în Transilvania. Moștile familiei Bélyd din Țara românească, comunicări de N. Iorga.

8. Dimitrie Onciul, de preotul Nicolae N. Popescu, cu răspuns de N. Iorga.

9. Domnița Anca și Patronagiul ei literar. O prigonire politică sub Fanarioți.

10. Procesele călugărilor dela Sântilie și Gheorghe Pisarul Leșesc.

11. Comemorarea lui Edgar Quinet, cu ocaziunea semi-centenarului morții lui.

12. Lucruri noi despre Chilia și Cetatea-Albă.

13. O istorie a lui Mihai-Viteazul de el însuș, și

14. Un prinț Portughez cruciat în țara Românească a secolului al XV-lea, de N. Iorga.

15. Trei călători în țările Românești: Caronni, Rey, Kunisch și originea «Luceafărului» lui Eminescu, comunicare făcută de N. Iorga, membru al academiei române.

16. Inceputurile arhitecturii bisericești din Moldova, de Gh. Balș, cu răspuns de Alex. Lapedatu.

17. Rezultatele obținute în Grefa osoasă, de Dr. C. Leonte.

18. Din activitatea ziaristică a lui Andreiu Murășanu, de I. Lupaș, membru al Academiei române.

19. Viața și opera lui Charcot, de Dr. G. Marinescu, membru al Academiei române.

20. Influența polonă în opera și personalitatea cronicarilor Grigore Ureche și Miron Costin, de P. P. Panaitescu.

21. Contribuțiuni la flora Dobrogei nouă, adică a județelor Caliacra și Durostor, de Zach. C. Panțu, conservator al colecțiunilor institutului botanic din București.

22. Numiri etnice la Aromâni, de Pericle Papahagi, membru corespondent al Academiei române.

23. Graiul și Folklorul Maramureșului, de Tache Papahagi.

24. Zorile Chimiei și Alchimia, de Dr. G. Z. Petrescu.

25. Studii asupra chipului cum se făptuia războiul de către Ștefan cel mare, de general R. Rosetti.

26. Dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor, de Andrei Rădulescu, membru al Academiei române.

27. Cultura cerealelor în Grecia antică și politica cerealistă a Atenienilor, de T. Sauciu-Săveanu.

28. Foci, fosile din sarmatecul dela Chişinău şi

29. Păturile cu *Daonella* în Dobrogea (*Les conches a Daonella de Dobrogea*), de I. Simionescu, membru al Academiei române, profesor la universitatea din Iaşi.

30. Asupra formaţiunilor mediterane din nordul Basarabiei, de Th. Văscăuţanu, asistent la laboratorul de geologie şi paleontologie dela universitatea din Iaşi.

31. Căntece istorice vechi ungureşti despre Români, de Dr. Andrei Veress.

32. Inceputul anului în cronicile Moldovenesti, până la Ureche, de I. Vlădescu, doctor în litere, asistent la universitatea din Bucureşti.

33. Supliment la «Glosar de cuvinte dialectale», de Alecsiu Viciu.

34. Analele. Tomul XLV, şedinţele din 1924—1925.

b) Ministerul cultelor şi artelor :

1. Istoria bisericească de Evragiu. Prescurtare din istoria bisericească de Filostor şi de Teodor Citeţul. Traducere de Iosif Gheorghian, mitropolit primat.

2. Istoria bisericească de Socrate Scolasticul. Traducere de Iosif Gheorghian, mitropolit primat.

3. Istoria bisericească, de Sozomen. Tradusă în româneşte de I. P. S. Iosif Gheorghian, mitropolit primat al României.

4. Papalitatea schismatică sau Roma în raporturile sale cu biserica orientală, de Wladimir Guettée, doctor în teologie al bisericii ortodoxe la Rusia. Traducţiune de Iosif, episcopul Dunării de jos.

5. Sfântul Vasilie arhiepiscopul Kesariei Kapadochiei 329—379. Traducere de Iosif, mitropolit primat.

6. Episcopul Melchisedec, studiu asupra vieţii şi activităţii lui. Teză de licenţă, de Constantin C. Diculescu.

7. Din corespondenţele episcopului Melchisedec, culese, adnotate şi însoţite de o prefaţă de Const. C. Diculescu.

c) Ministerul instrucţiunii, casa şcoalelor :

1. Thomas Carlyle. Eroii, cultul eroilor şi eroicul în istorie, traducere din limba engleză, de C. Antoniadă, doctor în filozofie. Ediţia II.

2. Filozofia lui Plotin, de Grigore Tăušan. Ediţia III.

3. Marii pedagogi: I. Herbert Spencer şi Pedagogia utilitaristă, de George G. Antonescu, prof. universitar. Ediţia IV.

4. Marii pedagogi III. Pedagogia lui Herbert, de Chr. Ufer, dir. la școala reală din Altenburg. Ediția IV.

5. Iohn Locke. Câteva idei asupra educațiunii. Partea I. Educațiunea sufletului, traducere de George Coșbuc.

6. Iohn Locke. Câteva idei asupra educațiunii. Partea II. Educațiunea morală și cea științifică, traducere de George Coșbuc.

7. Țara românească, de Ion Simionescu, prof. la universitatea din Iași.

d) Arhiepiscopia Chișineului :

Episcopia Hotinului.

e) Episcopia Buzăului :

Lucrările adunării eparhiale.

f) Universitatea din Iași :

Annales scientifiques de l'université de Iassy:

1. Tome XIII III-ème et IV-ème, fascicules, Janvier 1926.

2. Tome XIV I-er et II-ème, fascicules, Février 1926.

g) Direcțiunea liceului « Andrei Șaguna » din Brașov :

Anuarul liceului ortodox român « Andrei Șaguna » din Brașov (XL—XLI) anul iubilare 1924—1925, al 75-lea an școlar.

h) Direcțiunea seminarului teologic din Chișineu :

Anuarul seminarului teologic superior « Mitropolitul Gavril Banulescu-Bodoni » din Chișinău. Note din istoricul seminarului.

i) Direcțiunea seminarului « Sf. Nicolae » din R. Vâlcea :

Anuarul seminarului « Sf. Nicolae » din anul școl. 1924—1925, cu un scurt istoric dela înființare și până în prezent.

k) Așezământul cultural Ioan C. Brătlanu :

1. « Istoria Basarabiei », de I. Nistor. (20 exemplare).

2. Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu, cu o comunicare făcută la Academia Română de N. Iorga, membru al Academiei Române.

l) Dr. Eusebiu R. Roșca, rectorul institutului, « Telegraful Român » pe anul 1925.

m) Dela autori :

1. Organizarea Românilor Olteni în orașul Făgăraș, țara lui Radu Negru, de N. Borza de Vist, prot.

2. Păscălia bisericii creștine ortodoxe de răsărit, în conformitate cu calendarul îndreptat, de Dr. Const. Chiricescu, prof. univers. la facultatea teologică din București.

3. La luptă dreaptă, un capitol de strategie misionară, de N. Colan, prof. institutului.

4. Două cuvântări cu privire la noua lege pentru organizarea bisericii ortodoxe române, rostite în Senat și în Adunarea deputaților de Alexandru Lapedatu, ministrul cultelor.

5. Corul lui Muzicescu, de Grigorie I. Gheorghiu.

6. Se întreabă mintea sănătoasă, și

7. Câteva întrebări foarte îndreptățite pentru minoritari și conaționalii nostri, de Dr. Horia Petra-Petrescu, secretarul lit. al «Astrei».

8. Libertatea cuvântului, a scrisului și a presei în România-mare, de Take-Policrat, avocat.

9. Almanahul ziarului «Târnava-mare» pe anul 1925, întocmit de Andrei V. Popescu, directorul ziarului.

Tot aici se observă în special, că I. P. S. D. arhiepiscop și mitropolit Dr. Nicolae Bălan, din broșura: Preot Gr. Petrov. «Un păstor model», traducere din rusește de episcopul Nicodem, starețul mănăstirii Neamțului (Biblioteca «Bunului păstor» Nr. 15) a donat fiecărui student câte 1 exemplar, iar pentru cele 4 biblioteci de clasă, câte 2 exemplare.

Tuturor donatorilor li se exprimă adânc simțita mulțumită.

Starea bibliotecii la încheierea anului școlar a fost:

		opuri	în	vol.
Grupa	I. Teologie	556	„	746
„	II. Filozofie și Pedagogie	70	„	73
„	III. Limbă și Literatură	74	„	81
„	IV. Istorie și Geografie	161	„	256
„	V. Matematici și Științe naturale	3	„	3
„	VI. Agricultură, Industrie și Comerț	1	„	1
„	VII. Iurisprudență	56	„	103
„	VIII. Prot. sinodului și congresului	40	„	42
„	IX. Enciclopedie	16	„	52
„	X. Diverse	136	„	246

Analele Academiei române:

		opuri	în	vol.
I.	Memoriile secțiunii științifice	13	„	13
II.	„ „ literare	10	„	10
III.	„ „ istorice	17	„	17
IV.	„ „ administrative	21	„	21
V.	Publicațiunile fondului «Adamachi»	4	„	4
VI.	Discursuri de recepție	31	„	31
VII.	Studii și cercetări	6	„	6

Întreținerea studenților.

Toți studenții au fost provăzuți în institut cu cele necesare de întreținere, afară de îmbrăcăminte și spălatul schimburilor, conform ordinului Preaveneratului Consistor arhiepiscopal din 26 Ianuarie 1926, Nr. 53 solvind taxa : *a)* 2000 Lei 24, *b)* 4000 Lei 25 și *c)* 6000 Lei 29.

Alimentarea și peste tot întreținerea studenților s'a făcut în regia proprie a Preaveneratului Consistor.

II

Date din cronica institutului.

Prin decusul Preaveneratului Consistor din 10 Septemvrie 1925, Nr. 8002, cu prevederea instrucțiunii din obiectele de învățământ: Psihologia și Logica, introducerea în filozofie, Didactica și Metodica, Pedagogia și Istoria pedagogiei și Catihetica a fost încredințat prof. Dr. N. Terchilă.

Cu instrucția din cântările bisericești subvizorul C. Popa.

Cu agendele de prefect, prof. Dr. I. Hradil.

Cu agendele de duhovnic, economul I. Grovu.

Cu instrucția din Muzica vocală cu ordinul Preaveneratului Consistor din 8 Octomvrie 1925, Nr. 8747 a fost încredințat tot subvizorul C. Popa.

Vizitarea institutului.

1. În 7 Octomvrie 1925 asesorul consistorial Mateiu Voileanu a asistat la prelegerile dela:

a) 9—10 ore a. m. la Istoria bisericească universală în cursul I, și

b) 10—11 ore a. m. la Dogmatică în cursul III.

2. Înalt Preasfințitul Domn arhiepiscop și mitropolit Nicolae, a asistat la prelegerile:

a) În 2 Decemvrie 1925 dela:

a) 10—11 a. m. la Istoria bisericească universală, în cursul II:

b) 11—12 ore a. m. la Exegeza în cursul II.

c) 11—12 ore a. m. la Teologia fundamentală în cursul III.

β) În 22 Maiu 1926 dela :

a) 8—9 ore a. m. la Introducerea în filosofie, în cursul I.

b) 9—10 ore a. m. la Teologia morală în cursul III.

c) 10—11 ore a. m. la cântările bisericești, în cursul II.

d) 10—11 ore a. m. la Liturgica în cursul IV.

γ) În 27 Maiu 1926 dela :

a) 8—9 ore a. m. la Introducerea în cărțile T. N., în cursul II.

b) 9—10 ore a. m. la Sociologie, în cursul IV.

Sedințe ale consiliului corpului profesoral

s'au ținut 15 dintre cari 9 ordinare și 6 extraordinare.

Starea morală.

Datorințelor creștinești au satisfăcut studenții prin participarea în zilele de peste săptămână la utrenie. Sâmbăta și în zilele premergătoare sărbătorilor și la vecernie, iar în Dumineci și sărbători la liturgie și vecernie.

În Paresimi, studenții din cursul IV, Miercurea și Vinerea au participat și la liturgia înainte sfântă.

În posturile Nașterii și Învierii Domnului toți studenții s'au mărturisit și împărtășit cu sf. cuminecătură.

Starea sanitară

a studenților în tot decursul anului școlar a fost deplin mulțumitoare.

Festivități.

1. În 15 Septemvrie 1925 — ziua aniversară a patronului institutului, martirul Nechita Romanul — s'a făcut chemarea Sf. Duh, apoi întruniți studenții și membrii corpului profesoral în sala institutului pentru festivități, rectorul a ținut o cuvântare ocazională, cu referire îndeosebi la buna conduită și conștiențioasa împlinire a datorințelor din partea studenților.

Înalt Preasfinția Sa dl arhiepiscop și mitropolit Nicolae însoțit de domnii asesori consistoriali deasemenea a atras atențiunea studenților la buna lor conduită și conștiențioasa împlinire a datorințelor.

2. În 1 Decembrie 1925 s'a serbat aniversarea memorabilei adunări naționale ținută în 1918 la Alba-Iulia.

3. În 24 Ianuarie 1926 s'a serbat aniversarea unirii principatelor Muntenia și Moldova.

4. În 10 Maiu 1926 s'a serbat aniversarea proclamării României ca Regat și încoronarea primului rege.

5. În 13 Maiu 1926 (Înălțarea la ceriu a Mântuitorului nostru Isus Hristos) s'a serbat amintirea eroilor morți în războiul pentru întregirea neamului și apărarea patriei.

6. În 14 Iunie 1926 s'a făcut încheierea anului prin:

a) Rugăciune de mulțumită.

b) Executarea cântării «Tatăl nostru», de C. Porumbescu.

c) Discurs ocazional, de prof. Dr. Gr. Cristescu.

d) Anunțarea rezultatului clasificărilor prin rector.

e) Executarea cântării «Sfânt, sfânt...», de G. Dima.

Vacanțe.

În acest an școlar a fost timp liber de lecții numai zilele decretate în regulamentul institutului.

Conform normelor în vigoare studenții, cari pe timpul de vacanță la sărbătorile Nașterii și Învierii Domnului s'au depărtat din institut, conduita în ce privește cercetarea bisericii și purtarea morală a justificat-o prin certificat dela oficiul parohial.

Examele.

În decursul anului școlar s'au ținut următoarele examene:

1. În 4 Septembrie 1925 examen de corigență cu 1 student din cursul I și 3 studenți din cursul II.

2. În 18 Septembrie 1925 cu 3 studenți din cursul I și

3. În 15 Octombrie 1925 cu 1 student din cursul I.

4. În 16 și 17 Septembrie 1925 examen I fundamental cu 7 studenți din cursul II, 4 studenți din cursul III și 1 student din cursul IV.

5. În 17 Septembrie 1925 examen II fundamental cu 1 student din cursul IV.

6. În 18 Septembrie 1925 examen final cu 1 candidat.

Examele de cursuri dela finea anului școlar s'au ținut dela 3—12 Iunie 1925, sub conducerea comisarului consistorial

P. O. D. Dr. George Proca fiind substituit la unele obiecte de învățământ de asesorul consistorial Mateiu Voileanu.

7. Din 15—30 Iunie 1925 se țin examenele fundamentale I și II și examenul final.

Excursiuni.

1. În 25 Octombrie 1925 sub conducerea profesorului N. Colan, 23 studenți au făcut excursiune de propagandă la Brașov, și sub conducerea studentului I. Brânzea din cursul III au cântat la sf. Liturgie în biserica sf. Nicolae și au ținut și un concert coral, cu următorul program:

1. «Tatăl nostru», de C. Porumbescu.
2. «E ziua Domnului», de C. Kreutzer.
3. «Dorul înstrăinatului», de T. Popovici.
4. «Vrajă», de I. Vidu.
5. «Iarna», de C. Porumbescu.
6. Balada «Iancu» (5 părți), de N. Vasilescu.
7. «Graiul neamului», de T. Cerna.
8. Cor din opera «Ernani», de G. Verdi.

iar profesorul N. Colan a ținut o disertație cu subiectul: «Biblia și intelectualii noștri».

2. Sub conducerea profesorilor: N. Colan și Dr. Gr. Cristescu, studenții din cursul III și IV au făcut excursie de studiu la Râmnic-Vâlcea și Curtea-de-Argeș, cercetând și mănăstirile: Cozia și Turnu de monahi; Bistrița și Horez, de monahine.

Fonduri

în administrarea corpului profesoral.

1. Fondul pentru trebuințele elevilor.

Starea fondului la încheierea an. școlar a fost Lei 33,206.50.

2. Fondul pentru ajutorarea membrilor corpului profesoral la edarea de manuale sau alte opere.

Starea fondului la încheierea anului școlar a fost Lei 2728.—.

3. Fondul «Preotul Basiliu Necșa».

Starea fondului la încheierea anului școlar a fost Lei 1014.—.

Sibiu, 14 Iunie, 1926.

Rectoratul.

Raport general

*despre activitatea societății de lectură «Andrei Șaguna»
a studenților academiei teologice «Andreiane» ort. rom.
din Sibiu, în cursul anului școlar 1925/26.*

I. Activitatea societății.

A) În general.

Societatea și-a început activitatea în 14 Septembrie 1925, când urmând dispozițiilor în vigoare, sub conducerea înalt Preacuvioșiei Sale dlui arhimandrit Dr. E. R. Roșca, rectorul academiei, s'a ținut ședința de constituire, alegându-se:

Prezident: Dr. Grigorie Cristescu, profesor.

În comitet:

a) Oficianți:

Dumitru Achimescu, curs IV, vice-prezident.

Ioan Rusu, curs IV, notar I.

Sabin Dobre, curs II, notar II.

Dumitru Ciuchendea, curs III, cassier.

Ioan Albu, curs I, controlor.

Nicolae Popoviciu curs III, bibliotecar.

Gheorghe Neagoș, curs I, vice-bibliotecar

Petru Târziu, curs II, econom.

b) Membrii în comisia literară:

Inocențiu Tiruța, curs IV.

Eugen Uieșiu, curs IV.

Nicolae Opreș, curs III.

Gheorghe Secășiu, curs III.

Traian Ciocănelea, curs II.

Iosif Comșa, curs II.

Ioanid Merieșescu, curs I.

Nicolae Oancea, curs I.

Societatea a ținut în decursul anului societar 13 ședințe, dintre cari 2 publice.

1. În anul 1925 împlinindu-se 1600 ani dela ținerea primului Sinod ecumenic în Niceea, biserica ortodoxă de răsărit a comemorat aniversarea ținerii acestui Sinod, de cea mai mare însemnătate pentru restabilirea dreptei credințe alterată prin învățătura eretică a lui Arie.

Societatea noastră de lectură, a ținut ca să-și iee partea sa din comemorarea acestui eveniment important din viața bisericească, și în 18 Noemvrie 1925, când s'a ținut aici în Sibiu și adunarea generală a Asociației clerului «Andrieu Șaguna», a ținut o ședință publică, cu următorul program :

1. *Cuvânt de deschidere*, de președintele societății, prof. Dr. Gr. Cristescu.

2. Rugăciunea «*Tatăl nostru*», cântat de corul societății, sub conducerea stud. I. Brânzea, din cursul III.

3. Disertația: «*Atanase și Sinodul I ecumenic*», de stud. N. Popoviciu, din cursul III.

4. Declamarea poeziei: «*Cavântul*», de Al. Vlăhuță, prin stud. Gh. Secașiu, din cursul III.

5. «*Imn religios*», de N. Oancea, executat cu vioara de stud. N. Vintilă, din cursul I.

6. «*Irmosul dela Nașterea Domnului*», cântat de corul societății, sub conducerea stud. I. Brânzea, din cursul III.

7. Disertația: «*Arte*», după Hefele, de stud. Gh. Secașiu, din cursul III.

La această ședință au luat parte și câțiva preoți veniți la adunarea generală a Asociației clerului «Andrieu Șaguna», și Preacucernicia Sa Petru Partenie, inspectorul general al Seminarilor din vechiul Regat, care s'a văzut îndemnat a face și o aprețiere măgulitoare prestațiunilor, prin ceea ce acest institut teologic se afirmă cu buna sa reputațiune din trecut.

2. La 30 Noemvrie 1925, în memoria marelui arhiepiscop și mitropolit «Andrieu Șaguna», în colaborare cu societatea de lectură «Andrieu Șaguna» a elevilor dela școala normală «Andrieu Șaguna», cu următorul program :

1. Prof. Dr. Gr. Cristescu: *Cuvânt de deschidere*.

2. Gh. Muzicescu: *Irmosul Crăciunului*, cor bărbătesc.

3. Ilarion Felea, stud. teolog, curs IV: *Din viața și opera Mitropolitului Șaguna*.

4. Nichifor Crainic: *Excelsior*, poezie recitată de Gh. Secașiu, stud. teol. curs III.

5. Gh. Cucu: *Imnul Patriarhal*, cor bărbătesc.

6. P. Severin elev cl. VII normală: *Ce fel de învățători doria să aibă Șaguna?*

7. Gh. Cucu: *Coroane de trandafir*, cor mixt.

8. Oct. Goga: *Dasclul*, declamare de I. Saru, elev în cl. IV. normală.

9. Gh. Cucu: *Sus boierul*, cor mixt.

Numărul membrilor societății în anul acesta a fost 133 dintre cari: a) fondatori 9, b) onorari 33 și c) ordinari 89.

a) Fundatori:

1. Dr. Ioan Mișu, mare proprietar în Orăștie.

2. Nicolae Garoiu, adv. în Brașov.

3. Emanuil Ungurean, adv. în Timișoara.

4. Petre Drăghici, consilier ministerial în penzie.

5. Gh. Lupu, paroh în Cara-Omera.

6. Ilie Pop, notar pens. în Ludoșul-mare.

7. Dr. Dumitru Borcia, protopresb. în Săliște.

8. Ioan Iordache, inv. pens. în Săcădate.

9. Ioan Dinu, diacon, funcționar consistorial.

b) Onorari:

1. Dr. Nicolae Bălan, arhiepiscop și mitropolit în Sibiu.

2. Dr. Eusebiu R. Roșca, arhim., rectorul institutului, și profesorii: Dr. A. Crăciunescu, I. Beleuță, N. Colan și Dr. Gr. Cristescu.

3. Dr. Ioan Stroia, episcop, inspector al clerului militar.

4. Dr. I. Lupaș, ministrul sănătății publice și a ocrotirilor sociale.

5. Dr. V. Lazarescu, prof. la academia de teologie din Oradea-mare.

6. Dr. V. Stan, arhimandrit, dir. la școala normală «Andrei Șaguna» în Sibiu și profesorii: E. Todoran, T. Popovici și A. Popoviciu.

7. Demetriu Comșa, prof. sem. în pens. în Sibiu.

8. Dr. V. Bologa, dir. liceului de fete în Sibiu.

9. Dr. Gh. Proca, asesor consistorial în Sibiu.

10. Dr. S. Dragomir și Dr. O. Ghibu, profesori universitari în Cluj.

11. Dr. R. Căndea, rector la universitatea din Cernăuți.

12. Victor Păcală, inspectorul școalelor normale din Transilvania, în București.

13. Dr. P. Roșca, dir. la școala normală de învățători, în Cluj.

14. I. Oțoiu, prof. la academia de agricultură în Cluj.

15. A. Crișian, directorul liceului «M. Nicoară» în Arad.

16. Dr. N. Regman, fost prefect.

17. Dr. N. Iltu, medicul institutului.

18. Dr. I. Felea, paroh în Pecica.

19. Ilie Hociotă, preot militar în Timișoara.

20. N. Oancea, prof. de muzică la liceul «Gh. Lazăr» în Sibiu.

21. I. Trifa, dir. orfelinatului în Sibiu.

22. C. Popa, subvizor în jud. Sibiu.

23. N. Topolog, paroh în Turnișor.

24. I. Grovu, econom și duhovnic al institutului.

25. Dr. Iosif Hradil, prefectul institutului.

c) Ajutători:

Cei cari au contribuit cu oarecare sume.

d) Ordinari:

Toți studenții.

B) In special:

Activitatea societății apreciată după natura afacerilor se împarte în:

a) Activitatea literară:

Societatea a deliberat în anul acesta asupra alor 23 lucrări de natură literară, cari toate au fost primite.

Elaboratele ceite în ședințele societății au fost lucrate de studenții din cursul:

a) II.

1. Eugen Alexandrescu: a) Cărțile de idei, traducere din limba franceză și b) Sânge și apă, traducere din limba franceză după Giovanni Papinni

2. Nicolae Ilea: Spre Betleem.

β) III.

1. Spiridon Căndea: *a)* Chemare și carieră și *b)* Gătiți căile Domnului.

2. Romul Iacob: *a)* Dela monoteism la fetișism și *b)* Talmudul și' consecințele lui.

3. Nicolae Popoviciu: Atanasie cel mare și Sinodul dela Niceea.

4. Gheorghe Secașiu: *a)* Arie, după Hefele; *b)* Planul dezvoltării vieții pe globul nostru, traducere după Godet; *c)* Parzival, traducere din W. Wanger; *d)* Să rupem cu trecutul și *e)* Protivnicul, traducere din limba franceză, după Giovanni Papinni.

γ) IV.

1. Dumitru Achimescu: *a)* Ce căutați; *b)* Lăudați tineri pe Domnul; *c)* Izvoarele înălțării spirituale; *d)* Ce gândești tu despre Hristos și *e)* Citind Psalmi.

2. Ilarion Felea: Din viața și opera mitropolitului Șaguna.

3. Ioan Rusu: *a)* Presa de mahala; *b)* Ce ne trebuie? *c)* Cina cea de taină și *d)* Mare ești Doamne!

În ședințele societății s'au declamat următoarele poezii:

Gheorghe Secașiu din curs III: *a)* Cuvântul, de Al. Vlăhuță, în ședința publică ținută la 18 Noemvrie 1925 și *b)* Excelsior, de N. Crainic, în ședința publică ținută la 30 Noemvrie 1925.

În ședințele societății au cântat la vioară următorii:

1. Nicolae Vintilă din curs I: *a)* Ave Maria, de Schubert; *b)* Balada, de Ciprian Porumbescu, operetă de Vienttemp *c)* Trovatore, de Verdi și *d)* Doina, de G. Dima.

2. Nicolae Balca și Nicolae Vintilă din curs I: Duet, de Pleyl.

3. Nicolae Balca, Nicolae Tonciu și Nicolae Vintilă din curs I: Terțet Nr. I, de T. Zanger.

4. Ioan Brânzea din curs III, Nicolae Balca, Petru Gherman, Ioan Șoșu și Nicolae Tonciu din cursul I: *a)* Wiegenlied, de Lattan și *b)* Doina din «Fetița orfană» de N. Oancea.

Sub conducerea lui Ioan Brânzea din curs III membrii societății constituiți în cor au executat următoarele cântări:

a) Balada lui Iancu, de Vasilescu; *b)* Tatăl nostru, de Ciprian Porumbescu și *c)* Hora Daciei de A. Bena.

b) Activitatea administrativă:

Activitatea administrativă s'a îndeplinit în prima linie prin comitet, care a ținut în decursul anului societar 8 ședințe, îngrijindu-se de afacerile administrative și executând concluzele societății, și peste tot purtând controlul cuvenit asupra bunului mers al afacerilor.

Tot la acest loc se observă, că studenții institutului dorind ca să contribuie și ei cu obolul lor la ridicarea monumentului eroului neamului *Avram Iancu*, prin concludul din 9 Martie a. c. Nr. 51, în cadrul societății de lectură, s'a inițiat între studenți o colectă și s'a adunat suma de 810 Lei.

II. Averele societății.

A) Biblioteca.

Ca donațiuni de cărți pentru bibliotecă s'au primit dela:

1. Academia Română:

Toate cele făcute evidente la titlul din anuar «Starea mijloacelor de învățământ», au fost donate și pentru biblioteca societății.

2. Ministerul instrucțiunii, Casa școalelor, 202 cărți în 207 volume.

3. I. P. S. D. arhiepiscop și mitropolit Dr. N. Bălan: Un păstor model, de Preot. Gr. Petrov, traducere din rusește de episcopul Nicodem, starețul mănăstirii Neamțu (Biblioteca «Bunului păstor» Nr. 15.)

4. Așezământul cultural Ioan C. Brătianu.

Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu cu o comunicare făcută la Academia Română de N. Iorga, membru al Academiei Române.

5. Dr. Ipolit Vorobchievici, episcopul Rădăuților, vicarul S. Mitropolii a Bucovinei: Istoria sfintei Mănăstiri Dragomirna.

6. Alexandru Lapedatu, fost ministru al cultelor și artelor: Două cuvântări cu privire la noua lege pentru organizarea bisericii ortodoxe române, rostite în senat și în adunarea deputaților.

7. Dr. Gr. Cristescu, profesorul institutului: a) Sinteze etico sociale și b) Un capitol de pimenică ortodoxă.

8. R. S. Molin: Afurisirea lui Moise Nicoară.

9. Aloisie L. Tăutu, prof. doctor în teologie: Primatu. Papilor în Istorie.

Starea bibliotecii la încheierea anului societar a fost:

		opuri în volume	
Grupa	I Teologie	563	„ 687
„	II Literatură	673	„ 730
„	III Istorie și Geografie	473	„ 562
„	IV Filozofie și Pedagogie	155	„ 189
„	V Științe naturale și economice	109	„ 112
„	VI Iurisprudență	87	„ 87
„	VII Protocoale sinodale și congres.	71	„ 71
„	VIII Rapoarte anuale și Anuare	10	„ 12
„	IX Enciclopedia	16	„ 24
„	X Diverse	138	„ 146
„	XI Muzicale	61	„ 63
„	XII Publicațiuni periodice. Reviste	412	„ 460

Analele Academiei Române:

		opuri
I	Memoriile secțiunii administrative	49
II	„ „ literare	24
III	„ „ științifice	46
IV	„ „ istorice	51
V	Discursuri de recepție	22

Tot la acest loc se înseamnă, că diaconul Ioan Dinu, funcționar consistorial și studentul din cursul III N. Popoviciu, au donat societății icoana «Mormântul Domnului» adusă din pele-
rinajul dela Ierusalim.

B. Ztare:

În sala de lectură, în decursul anului au stat la dispoziția membrilor spre citire următoarele reviste, ziare și foi:

a) Abonate:

α) Reviste:

1. Candela	4. Natura
2. Cosinziana	5. Înfrățirea românească
3. Gazeta școlaei	6. Sănătatea și viața fericită

β) Ziare:

1. Biruința.	2. Universul.

b) Gratuite:

α) Reviste:

1. Adevărul creștin ¹	16. Năzuința
2. Apărarea națională ¹	17. Noua revistă bisericească
3. Apostolul	18. Peninsula balcanică
4. Arhivele Olteniei	19. Răsăritul
5. Biserica ort. rom.	20. Renașterea
6. Buletinul episc. Hușilor	21. Revista istorică
7. Bunavestire	22. Revista Moldovei
8. Comoara satelor	23. Revista Teologică
9. Cultura creștină ¹	24. Revista soc. tinerimea rom.
10. Cronica Romanului	25. Roma
11. Glasul bisericii	26. Societatea de mâine ¹
12. Independența economică ¹	27. Solidaritatea ¹
13. Lamura	28. Stuparul român
14. Luminătorul	29. Transilvania
15. Mitropolia Moldovei	

β) Ziare:

1. Aurora	3. Galații noi
2. Curierul.	4. Glasul Bucovinei.

γ) Foi:

1. Alba-Iulia	17. Gazeta Dorohoiului
2. Ardealul ¹	18. Gazeta Hunedoarei
3. Beiușul	19. Gazeta oficială
4. Biserica și Școala	20. Gazeta Transilvaniei
5. Cerna ¹	21. Glasul Oltului
6. Coasa ¹	22. Glasul Putnei ¹
7. Cultura poporului	23. Lancea
8. Cuvântul poporului	24. Legea românească
9. Deșteptarea României	25. Libertatea
10. Dreptatea	26. Lumea și Țara
11. Drum nou	27. Lumina Satelor
12. Dumineca poporului	28. Ogorul nostru
13. Foaia diecezană	29. Plugarul luminat.
14. Foaia interesantă	30. Primăvara
15. Frăția creștină ¹	31. Răsunetul ¹
16. Gazeta Bistriței	32. Renașterea

¹ Sistat.

33. România nouă.	41. Țărănismul
34. Sentinela	42. Unirea, din Blaj
35. Solia dreptății	43. Unirea, din Craiova
36. Știrea ¹	44. Vestea ¹
37. Straja ¹	45. Vestitorul
38. Strălucitorul	46. Viitorul Făgărașului ¹
39. Telegraful Român	47. Voința poporului.
40. Țara noastră	

C) Fonduri:

1. Fondul administrativ:

Percepte	Lei 16,190.--
Erogate.	„ 11,999.75
Sald	Lei 4190.25

2. Fondul de ajutoare și pentru premii:

Percepte	Lei 11,627.75
Erogate	„ —
Sald	„ 11,627.75

Mulțămită publică.

Societatea își ține de plăcută datorință a exprima adâncă sa mulțămită și recunoștință autorității superioare bisericești, pentru acordarea localurilor trebuincioase societății; I. P. C. Sale dlui rector Dr. Eusebiu R. Roșca, pentru supraveghierea activității societății; Onoratului corp profesoral pentru sprijinul și interesul arătat societății, și Preaestimatlui Domn profesor Dr. Grigorie Cristescu, care a binevoit a lua în acest an sarcina de conducător al societății.

Tot aici își exprimă societatea adâncă sa mulțămită tuturor, cari au contribuit la înavușirea bibliotecii prin *donări de cărți* și la sporirea fondurilor prin oferte în bani, precum și *On. Redacțiunii*, cari ne-au sprijinit în ajungerea scopurilor culturale urmărite, *prin trimiterea gratuită a revistelor, foilor și ziarelor ce redactează.*

Sibiu, din ședința societății, ținută la 29 Maiu 1926.

Dumitru Achimescu,
vice-președinte.

Ioan Rusu,
notar I.

¹ Sistat.

Atanasie cel mare și Sinodul dela Niceea.¹

Făcând o privire retrospectivă asupra trecutului bisericii creștine se va constata, că decâte-ori a fost biserica într'o situație grea, Mântuitorul nostru Isus Hristos a chemat în fruntea ei bărbați tari în credință și plini de înțelepciune, bărbați cari au ridicat lăpădarea de sine până la cea mai înaltă potență a ei.

Atanasie cel mare e unul din acești bărbați. Viața sa plină de martiraj, secondată de scrieri, cari spintecă veacurile ajungând până la noi, îl îndreptățesc să stea în fruntea lor. El a fost pentru dreptcredincioși, ceea ce este stejarul puternic pentru copacii din jur, pe care li scutește de trănnete; el a dat lovitura de grație învățaturii hulitoare de Dumnezeu a lui Arie și a ținut sus în văzul tuturor flamura dreptei credințe. De aceea Biserica recunoscătoare și drept răsplătitoare i-a și dat supranumele de *«Părinte al ortodoxiei»*.

Despre cea dintâi parte a vieții sale ni s'au păstrat puține date. S'a născut în Alexandria pe la anul 295 din părinți creștini, de o poziție socială aleasă. O parte din tinereță și-a petrecut-o în pustie ca ascet, sub conducerea imediată a lui Antonie cel Mare, părintele monahismului, cu care a legat o pretenie pururea senină. Sub impulsul acestei pretenii curate a scris valoroasa carte *«Viața lui Antonie cel mare»*. La 319 patriarhul Alexandru l-a hirotonit de diacon al catedralei din Alexandria și l-a luat ca secretar al său. Pietatea, înțelepciunea și știința lui l-a captivat atât de mult pe patriarh, încât nimic nu făcea înainte de al consulta și pe el.

Pentru Atanasie timpul dela 319—325 a fost un timp de pregătire pentru lupta cea mare, pe care avea să o dea cu Arie în sinodul dela Niceea, la care a luat parte ca însoțitor al patriarhului Alexandru.

¹ Pentru a se face evident și în cadrul «Anuarului» institutului, cum sunt pătrunși studenții în aprecierea momentelor mai importante din viața bisericească, disertațiile studenților ținute în ședința publică a societății de lectură dela 18 Noemvrie 1925 pentru comemorarea primului Sinod ecumenic dela Niceea la aniversarea de 16 veacuri, — se publică în *resumat*.

Credință tare și neclătită, înțelegere uimitoare a celor mai dificile și mai abstracte chestiuni, tărie de duh, care nicio dată nu lasă pe om să sucumbă, prudență mare, dialectică ageră și subtilă, și un mare belșug de idei, iată ce-l caracterizează.

Sf. Scriptură cuprinde cuvântul lui Dumnezeu, de aceea «spre a o cerceta și a o înțelege cu adevărat, — zice el, — avem trebuință de o viață cucernică, de un suflet curat, de un cuget format după Mântuitorul nostru Isus Hristos...»

Fără cuget curat și fără a fi următor vieții sfinților, nimeni nu poate înțelege cuvintele sfinților. Un om voind a vedea lumina soarelui își șterge ochii și îi luminează precum e luminos și obiectul pe care dorește să-l vadă, căci el poate vedea lumina soarelui numai dacă ochiul său s'a făcut luminos, adică dacă și organul și obiectul sunt asemenea

Tot astfel și celce voeste a înțelege pe cei învățați de Dumnezeu, trebuie să depărteze din suflet orice pată necurată și să se înalțe către sfinții scriitori prin o viață asemenea cu a lor, pentruca unit cu dâșii prin asemănarea vieții, să înțeleagă ce le-a descoperit Dumnezeu, și în unire cu ei, să fie departe de păcat». De incarnat. c. 56 și 57.

Biserica este mireasa lui Isus Hristos, Biserica este casa înțelepciunii, Biserica este stâlpul adevărului.

* * *

Doctrina lui Arie e dominată de două principii fundamentale false, că :

a) *Făptura nu poate răbda influința directă, imediată a lui Dumnezeu asupra ei, și*

b) *Nu e compatibil ca Dumnezeu cel plin de mărire, Dumnezeu, plinitudinea tuturor perfecțiunilor, să ajungă în contact cu ea.* De aici concluzia greșită: E necesar să existe o ființă intermediară, mijlocitoare între Dumnezeu și lume, între infinit și finit, între absolut și relativ. *Această ființă e Fiul lui Dumnezeu, care nu e de aceeași ființă cu Dumnezeu.*

Arie în ultima analiză a atacat *consubstanțialitatea sau deosfințirea și coeternitatea sau împreună vecinicia Fiului cu Dumnezeu Tatăl.*

Atanasie a combătut în întregime această doctrină rătăcită, zdrobind însaș piatra unghiulară a arianismului.

Dacă lumea nu suferă lucrarea lui Dumnezeu asupra ei, atunci Fiul — care încă e numai o creatură — «cum va fi putut suferi să fie adus la ființă de firea lui Dumnezeu cea curată și nefăcută». Numai două posibilități există: «Sau a putut-o suferi El și atunci trebuia să o poată suferi și întreaga fire zidită, sau dacă aceasta n'a putut-o suferi, atunci nici El n'a putut. Dacă a fost necesar un mijlocitor, fiindcă fapăturile nu puteau suferi lucrarea lui Dumnezeu, atunci, deoarece Fiul este tot o făptură, trebuie neapărat să fi fost și între El și Dumnezeu un mijlocitor, și dacă un atare mijlocitor a fost pentru acela, iar va fi nevoie de un mijlocitor, și așa mai departe până la infinit, deoarece fiecare mijlocitor ar fi iarăși o făptură». Or. II. c. Ar. c. 26.

Prin argumentarea cu cele două locuri clasice din evanghelistul Mateiu (6. 25—30 și 10. 29—30) dovedește, că tot așa de șubred și neîntemeiat e și principiul al doilea.

După ce a zdruncinat temelia învățăturii Ariene, a purces la combaterea afirmațiunilor: că Fiul nu este de o Ființă cu Dumnezeu-Tatăl, prin urmare nici împreună vecinic cu El, cari afirmațiuni stau într-o legătură organică.

Sfânta Scriptură ne arată clar, că Fiul e consubstanțial și coetern cu Dumnezeu-Tatăl. Ea îl numește Dumnezeu: «La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și *Dumnezeu era Cuvântul*» Ioan 1₁; Ea îl numește Atotputernic: «Eu sunt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul, celce este și ce ce era și celce va să fie, *Atotputernicul*» Acop. 1₈; Ea îl numește Lumină: «Deci iarăș le-a grăit lor Isus zicând: Eu sânt *lumina lumii*, celce vine după mine, nu va umbla întru întunec, ci va avea lumina vieții» Ioan 8₁₂; El însuși zice: «Toate câte are Tatăl sânt ale mele și toate ale mele sânt și ale sale» Ioan 17₁₀, «Eu și tatăl una sântem» Ioan 10₃₀, «Eu sânt întru Tatăl și Tatăl întru mine» Ioan 14₁₀, El însuși iartă și șterge păcatele: «Iară ca să știți că putere are fiul omenesc pe pământ a *terta păcatele*, zis-a slăbănogului: Ție grăiesc, scoală și ia patul tău și te du în casa ta». Luca 5₂₄.

Apostolul Pavel numește, în epistola către Evrei 1₁, pe Fiul: *chipul, strălucirea și icoana Tatălui*. «Dacă Fiul este chipul

Tatălui, atunci putem vedea în el numai ceea ce se atribue Tatălui, iar Tatăl este vecinic, nemuritor, lumină, atotputernic; tot așa trebuie să fie și Fiul». Or. I. c. Ar. c. 20—21.

«Dacă Fiul ar fi o făptură ca toate, cum se face, că numai el descopere pe Tatăl și nime altul afară de el nu cunoaște pe Tatăl? După învățătura bisericii înțelegem de ce se zice, că nimeni nu cunoaște pe Tatăl fără numai Fiul (Ioan 6₄₆) pentru că el este unicul Fiu al Tatălui; după ea înțelegem de ce se zice, că nimeni n'a văzut pe Tatăl, fără numai celce este în Tatăl, și nime nu cunoaște pe Tatăl fără numai Fiul (Mat. 11₂₇). După ideile voastre, zice el arienilor, nu se pot înțelege aceste cuvinte, căci dacă Fiul este făptură și noi toți făpturi, atunci fiecare din noi ar trebui să cunoască pe Tatăl după măsura puterii sale. Dar scris este: Nime nu-l cunoaște pe El fără numai Fiul», Or. I. c. Ar.

O ingenioasă dovadă în favorul credinței ortodoxe a aflat Atanasie în judecata lumii, care se va face la sfârșitul veacurilor de Fiul. «Toată făptura, — zice el, — o va chema Dumnezeu la judecată, pentru orice lucru, bun ori rău. Dacă Fiul este făptură, fi-va și el chemat la judecată? Cum rămâne judecata dacă și judecătorul este judecat? Cine va lăuda pe cei drepti și va pedepsi pe cei răi, dacă și judecătorul vine la judecată cu noi? După ce lege va fi judecat legiuitorul?

Nimic nu arată mai bine decât aceasta, că Fiul nu este făptură, ci este cuvântul Tatălui prin carele toate făpturile sunt și se judecă». Or. II c. Ar. c. 6.

În felul acesta Atanasie a desvăluit și a combătut rând pe rând toate rătăcirile lui Arie cu argumente biblice și filosofice pe care le-a validat

Arienii înfrânți, aduși la tăcere și umiliți, au jurat în sufletele lor răzbunare. Dela 328, când Atanasie ajunsese patriarhul Alexandriei, au început pentru el zile de grele suferințe, zile de amară pribegie, zile de nemiloase persecuții. De cinci ori a fost exilat, 20 de ani a petrecut numai în exil. Dar totul a suferit până la moarte (2 Maiu 373), și bunul Dumnezeu l-a învrednicit să vadă cu ochii proprii destrămarea lentă a arianismului, combaterii căruia și-a consacrat toate puterile sufletului său cu adevărat mare.

Astăzi, când aproape toate bisericile sunt robite de ideea sfântă a reunirii, astăzi, când cele mai multe din ele se adresează în vederea realizării acestei reuniri, către biserica ortodoxă, care a păstrat învățăturile evanghelice în puritatea lor genuină; astăzi, când atâția profeți falși încearcă cu multă stăruință să zdruncine neamul și legea noastră, ne revine datoria firească de *a păstra și de a apăra depozitul sfânt al credinței neschimbat*, ca și înaintașii noștri. Întru împlinirea acestei datorii, duhul lui Atanasie să ne călăuzească și să ne lumineze, duhul lui să ne întărească și să ne îmbărbăteze. Numai luptând ca el lupta cea bună și păzind credința, vom lua și noi cununa dreptății pe care Domnul o dă celorce iubesc arătarea lui.

Nicolae Popoviciu,
student în cursul III.

Arie.

Arie a fost partizan al Melețienilor, dar părăsindu-i a fost hirotonit de episcopul Petru din Alexandria de diacon, arătându-se însă părtinitor al Melețienilor a fost excomunicat de acest episcop din comunitatea bisericească.

Achilas urmașul episcopului Petru îl reprimă și-l hirotoni de preot, dându-i spre administrare Baucalis.

Arie, era de statură înaltă și uscativ, învățat și mai ales vărsat în dialectică. Auster în moravuri. La înfățișare foarte serios, cucrător în relațiile sale personale. Foarte mândru, ambițios, lipsit de lealitate, șiret. Epifanie îl numește șarpe înșelător. Episcopul său îl acuză de lăcomie și amintește și de oarecari închinări frivole.

Sosomen susține, că episcopul Alexandru la început la avut în mare cinste pe Arie. Cu aceasta consună și cronologia, pentru că discordia dintre Arie și episcopul său, nu s'a ivit decât în anul 318 sau 320, când Alexandru era episcop de 6 ani. Socrates, enarează cum s'a născut prima opoziție a lui Arie.

«Într-o zi episcopul Alexandru din Alexandria vorbind preoților și diaconilor săi despre Treime, stăruind indeosebi asupra unimii în Treime, și filosofând asupra acestei învățături de credință, presupunând că va stoarce admirație, Arie, certăreț cum era, a susținut că 'n tratarea episcopului său, e Sabelianism».

Ca și Socrates, dar cu oare-cari deosebiri, ne povestesc. Sosomen, Teodoret și Epifanie începutul certurilor ariane. Cel dintâi nu spune nimic, despre aceea, că episcopul Alexandru prin o cuvântare ar fi dat anză întregii dispute. Ba mai mult, după părerea lui, Arie a început dela sine să-și propage părerile sale eronate. Episcopului i s'au făcut imputări, că tolerează acest fapt, dar el n'a voit să facă uz deocamdată de autoritate, ci a convocat un sinod al clerului său, dând voie lui Arie să dispute cu adversarii săi, cari susțineau că Fiul este *ὁμοῦσιος* și *συυαλσιος* de aceiași ființă și coetern cu Tatăl. La începutul disputei Alexandru nu s'a declarat nici pentru unii, nici pentru alții. Cătră sfârșit însă, fu de acord cu aceia, cari apărau de Oființa și Coeternitatea Fiului, somând pe Arie să abzică de erezia sa. — Arie însă, departe de-a se supune poruncii episcopului său, trimite diferiților episcopi o mărturisire de credință în scris, rugându-i, ca în caz că și ei aderează la ea, să-și anunțe adeziunea lor favorabilă lui Alexandru. De fapt Arie își și câștigă îndată prieteni numeroși, îndeosebi pe Eusebie de Nicomedia, care ca rudenie a împăratului Constantin, exercita mare influință asupra împăratului, și asupra surorii sale Constanția, s'a impus și multor episcopi, convingându-i pentru Arie, declarându-se însuși ca aderent al lui înt'o scrisoare pe care i-a adresat-o. Ca și Arie el a fost elev al lui Lucian.

Episola lui Eusebie cătră episcopul Paulin din Tyr, în care Eusebie își expune vederile, este o dovadă de deosebirea sa afecțiune față de persoana și opera lui Arie, căci el face imputări acestui episcop, pentru că nu s'a declarat încă pentru Arie, deși intim împărtășește și el aceleași vederi. Ar fi de dorit să se grăbească a-și îndrepta această greșală, și anume să scrie episcopului din Alexandria, expunând acestuia, adevărata învățătură, adică cea subordonaționistă. Ca exemplu îi aduce pe Eusebiu episcop de Cesarea, istoricul bisericesc, care fără de a fi Arian hotărât, favorizează totuși această tabără. În afară de cei doi Eusebii și Paulin din Tyr, se mai interesau de Arie, îndeosebi episcopii: Theodot din Luodicea, Athanasie din Anazarbus, Grigore din Beryt și Aetius din Lyda (Diaspole).

Asemenea au făcut cei doi africani, Secundus episcop din Ptolomaida Lybiei și Theonas din Marmarico, cari aparțineau patriarhiei din Alexandria, și au luat rezolut partea lui

Arie. Afară de acestia s'au mai arătat în favoarea ereziei, următorii din clerul Alexandrin și maronitic: doi călugări, Chares și Pistus, 13 diaconi. — Epifanic vorbește de 7 călugări, 12 diaconi, și despre 700 de fecioare închinat — de cari erau foarte multe în Egipt — cari s'au dat de partea lui Arie.

Probabil a scris și episcopul Alexandru încă din bună vreme altor episcopi în aceasta afacere importantă. Această reiese din unele mărturisiri din epistola sa de mai târziu către Theodoret. Este însă sigur, că episcopul Alexandru a încercat să aplaneze lucrul dela început, pe cale pacinică, adresând nu numai admonieri verbale, ci și scrise, lui Arie și aderenților săi.

Gheorghe Secașiu

stud. în cursul III.

